

Motivace seniorů ke vzdělávání na Univerzitě III. věku v Knihovně Kroměřížska

Lucie Pavlíková

Bakalářská práce
2012

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lucie PAVLÍKOVÁ, DiS.**

Osobní číslo: **H09139**

Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Motivace seniorů ke vzdělávání na Univerzitě třetího věku v Knihovně Kroměřížska**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti vzdělávání seniorů.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvantitativního výzkumu, pomocí techniky dotazníkového šetření.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

KLEVETOVÁ, D., DLABALOVÁ, I. Motivační prvky při práci se seniory. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. 202 s. ISBN 978-80-247-2169-9.

NAKONEČNÝ, M. Motivace lidského chování. 1. vyd. Praha: Academia, 1997. 270 s. ISBN 80-200-0592-7.

STUART-HAMILTON, I. Psychologie stárnutí. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. 319 s. ISBN 80-7178-274-2.

ŠERÁK, M. Zájmové vzdělávání dospělých. 1. vyd. Praha: Portál, 2009. 207 s. ISBN 978-80-7367-551-6.

VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie II. Dospělost a stáří. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007. 461 s. ISBN 978-80-246-1318-5.

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PhDr. Jarmila Novotná, CSc.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. listopadu 2011

Termín odevzdání bakalářské práce:

4. května 2012

Ve Zlíně dne 12. ledna 2012

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně .....*2.5.2012*.....

.....*Kuci Pavel*.....

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělků jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělků dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce je zaměřena na motivaci seniorů ke vzdělávání, konkrétně na motivaci ke vzdělávání seniorů na Univerzitě III. věku v Knihovně Kroměřížska. Práce má dvě části, teoretickou a praktickou. Teoretická část práce vysvětluje pojmy stárnutí, stáří, senior, gerontopedagogika a motivace. Praktická část je věnována výzkumu, ve kterém zjišťuji kvantitativní metodou motivaci, postoje a spokojenost seniorů se vzděláváním na Univerzitě III. věku v Knihovně Kroměřížska.

Klíčová slova:

Stárnutí, stáří, senior, gerontopedagogika, motivace, Univerzita třetího věku

ABSTRACT

My bachelor's work is concentrated on the motivation of seniors for the education, more specifically, on the seniors' motivation for the education at the University of the Third Age in the library in Kromeriz. The work consists of two parts, theoretical and practical. The theoretical part explains terms like ageing, old age, senior, gerontopedagogy and motivation. The practical part focuses on the research, where I am trying to find out quantitative method of motivation, attitudes and satisfaction of seniors in the education at the University of the Third Age in the library in Kromeriz.

Keywords:

Ageing, old age, senior, motivation, gerontopedagogy, University of the Third Age.

Děkuji paní doc. PhDr. Jarmile Novotné, PhD., za vedení mé bakalářské práce, odborné rady a pomoc při zpracování.

Děkuji také svým kolegům v Knihovně Kroměřížska za jejich pomoc a trpělivost.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 STÁRNUTÍ A STÁŘÍ	13
1.1 ČLENĚNÍ VĚKOVÝCH KATEGORIÍ VE STÁŘÍ.....	15
1.2 ZMĚNY STÁRNUTÍ.....	16
1.2.1 Tělesné změny.....	16
1.2.2 Psychické změny	17
1.2.3 Sociální změny	18
1.3 POJEM SENIOR	19
2 VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ	20
2.1 GERONTOPELAGOGIKA.....	21
2.1.1 Současný stav gerontopedagogiky.....	22
2.1.2 Funkce gerontopedagogiky	23
2.2 ZÁSADY PŘI VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ	24
2.3 FORMY VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ.....	25
2.3.1 Akademie třetího věku	25
2.3.2 Univerzita volného času	26
2.3.3 Univerzita třetího věku.....	26
2.3.4 Univerzita třetího věku v Knihovně Kroměřížska	27
3 MOTIVACE KE VZDĚLÁVÁNÍ A SENIOŘI	30
3.1 MOTIV	31
3.2 TYPY MOTIVACE.....	31
3.3 TEORIE MOTIVACE.....	32
3.3.1 Maslowova hierarchie potřeb	32
3.4 MOTIVACÍ KE VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ.....	33
II PRAKTICKÁ ČÁST	35
4 METODOLOGICKÁ ČÁST – VÝZKUM	36
4.1 CÍL VÝZKUMU	36
4.2 METODA VÝZKUMU	36
4.3 PŘEDMĚT VÝZKUMU	37
4.4 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	37
4.5 VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	38
4.6 SHRNUÍ POZNATKŮ PLYNOUCÍCH Z VYHODNOCENÍ SLEDOVANÉ PROBLEMATIKY	62
4.7 DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	64
ZÁVĚR	65

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	66
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	69
SEZNAM OBRÁZKŮ	70
SEZNAM TABULEK.....	71
SEZNAM PŘÍLOH.....	72

ÚVOD

Jako téma své bakalářské práce jsem si zvolila vzdělávání seniorů, konkrétně jejich motivaci ke vzdělávání na Univerzitě třetího věku v Knihovně Kroměřížska.

Pro současné vyspělé země je typické, že jeho obyvatelstvo výrazně stárne. Demografický vývoj v České republice vede k rostoucímu podílu lidí starších 65 let ve společnosti (Rabušic, 2008). Tato situace určitou mírou přispívá k tomu, že na starší lidi se díváme negativně, jako na někoho, kdo je vlastně pro společnost přítěží. Domnívám se, že nedostatečná nabídka aktivní účasti seniorů a seniorek na veřejném životě vlastně k takovému vnímání přispívá. Dnešní staří lidé jsou nejen zdravější, než byli jejich rodiče, ale jsou také vzdělanější, mají vyšší požadavky na život a nejsou tak skromní. Jejich zdravotní stav je díky prevenci a lepším stravovacím zvyklostem a hlavně lékům na snížení vyššího krevního tlaku mnohem lepší. Zrak i sluch se sice zhoršuje, ale technika ve zdravotnictví jde rychle kupředu a tyto smyslové změny jsou dobře kompenzovány.

Stáří můžeme pokládat za vrchol lidského života, kde vyžadujeme zkušenosti, kompetence, identitu a sebedisciplinu. Demografická revoluce a stárnutí lidstva jsou na počátku 21. století naší největší výzvou. Historická situace od nás vyžaduje změnu v myšlení, která trvale pozmění vztahy mezi generacemi (Reidl, 2012).

Pro toto období zatím neznáme a nemáme vhodnou náplň života. Jakoby ta přidaná léta byla mnohdy bez radosti, bez obsahu, bez náplně, jakoby neměla cenu. Říká se, že staří lidé jsou bez sociální role. Myslím si, sociální rolí neboli sociálním úkolem starých lidí je v současnosti najít nový životní styl v tomto období, najít aktivity, které by byly přínosem pro ně samotné. Jednou z těchto aktivit je i vzdělávání, které má smysl a je aktivizující pro další život a jeho následné kvalitní prožívání.

Cílem teoretické části mé práce je vyhledání a zpracování odborné tématicky orientované literatury.

Vzhledem k tomu, že se věnuji seniorům, tak zahájím tuto svou práci vysvětlením pojmu stárnutí a stáří, rozdělím věkové kategorie ve stáří a rozčlením sociální periodizaci života a zmíním změny ve stárnutí a stáří. Ve druhé kapitole uvedu, co znamená vzdělávání seniorů, co je to gerontopedagogika, její funkce a zásady při vzdělávání seniorů. Dále se věnuji formám vzdělávání seniorů, jako jsou např. Akademie třetího věku, Univerzita volného času a Univerzita třetího věku. Zde také budu konkrétněji informovat o Univerzitě třetího

věku v Knihovně Kroměřížska. V poslední kapitole teoretické části se zaměřím na motivaci, kde vysvětlím pojem motivace, základní teorie motivace se zaměřením na teorii motivace potřeb. Z této teorie potřeb dále vycházím k motivaci ke vzdělávání seniorů.

Praktická část obsahuje výzkum, který je veden v Knihovně Kroměřížska. Samotný výzkum je proveden pomocí anonymního dotazníkového šetření, respondenty jsou senioři, kteří studují nebo studovali na Univerzitě třetího věku v Knihovně Kroměřížska. Základním cílem výzkumu je zjistit, co seniory motivuje ke vzdělávání, jaké jsou motivy seniorů k dalšímu vzdělávání. Dalším cílem je zjistit jejich postoje a spokojenost s kvalitou nabízených vzdělávacích aktivit u seniorů v Knihovně Kroměřížska.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 STÁRNUTÍ A STÁŘÍ

Život probíhá od narození až do okamžiku smrti v určitých vývojových etapách. Každá etapa má své zákonitosti, které z ní vyplývají, ovlivňují kvalitu, způsob a rozsah našeho života. Stářím nazýváme pozdní fázi ontogeneze, je přirozeným průběhem života. Období stárnutí a stáří je všeobecně pojímáno a chápáno negativně, s obavami. Jsou očekávány problémy, omezení v důsledku ztráty soběstačnosti, snížení mentálních funkcí, omezení kontaktů s okolním prostředím a ztráta možnosti seberealizace. Stáří ale také může přinášet nadhled, moudrost a pocit naplnění. Může být obdobím života, kdy sice dochází ke změnám v důsledku stárnutí, které ale nemusí být tak velké, aby staršímu člověku znemožnily aktivní a nezávislý život.

Nakonečný (2011) uvádí, že proces stárnutí není zcela prozkoumaná oblast lidského bádání a průběh nelze nijak zásadně změnit, protože stáří je geneticky naprogramováno. Nelze tedy najít žádný živý organismus, který by nepodléhal procesu stárnutí.

Podle Vágnerové (2007) vede stárnutí ke zhoršení somatického i psychického stavu, i když jistá míra vhodného životního stylu může proces stárnutí zpomalit.

Můžeme říci, že stáří je závěrečnou fází lidského vývoje a je třeba ho posuzovat individuálně jako součást nepřetržité, plynulé změny. Ale právě proto je nesnadné nalézt uspokojivou definici okamžiku, kdy končí střední věk a začíná samotné stáří (Stuart-Hamilton, 1999).

Kassin (2007) uvádí, že lidské tělo je ve třiceti letech na vrcholu a potom pomalu začíná slábnout. V tom jak se cítíme, hraje náš vlastní pocit ze stárnutí a stáří. Věk je pouze otázkou našeho postoje a vnímání.

Podstatným rysem života je změna. Stárnutí můžeme tedy charakterizovat jako proces, který se projevuje změnami v průběhu času. Veškeré působení času nemusíme považovat za stárnutí. Stárnutí se odehrává v delších časových úsecích. Stárnutí podle Kempermanna (In Gruss, 2009) se dotýká všech aspektů života. Potká každého, stárneme všichni bez ohledu na to, zde chceme nebo nechceme. Nikdo si to nemusí přát, prostě se to děje. Rychlost stárnutí je geneticky zakódována. Jde tedy o multifaktoriální typ dědičnosti.

Jak uvádí Čáp (1993) stáří je pojem stejně relativní jako mládí. S historickým vývojem se prodlužuje nejen průměrný lidský věk, ale také věk, kdy je člověk schopen pracovat a žít tak, jak je to běžné u mladších osob.

Stáří je poslední životní etapou, která souvisí se všemi předcházejícími vývojovými obdobími. Je neoddelitelnou a přirozenou součástí života, jejíž kvalitu si člověk do značné míry sám určuje v závislosti na všech předchozích životních fázích. Stáří přináší nadhled i moudrost, ale také úbytek fyzické a duševní energie. Je obdobím relativní svobody a volnosti, ale také dobou nevyhnutelných ztrát ve všech oblastech života. Specifickým znakem stáří je větší zaměřenost na vztahy k lidem a potřeba být pro druhé nějak užitečný. Pocit nepotřebnosti představuje pro staršího člověka zátěž, která může mít negativní vliv na jeho sebevědomí a sebehodnocení (Vágnerová, 2007).

Podle Čápa (1993) je stáří důsledkem a projevem řady geneticky podmíněných omezujících a zanikajících procesů, ovlivňovaných různými faktory např. choroby, způsob života a je také spojeno s řadou významných sociálních změn např. osamostatnění dětí, změny sociálních rolí.

Z hlediska společenského je stáří chápáno jako období, kdy člověk již není ničím užitečný a tedy je pokládán za méně přínosného. Postoj současné společnosti je spíše negativní, podceňující a odmítavý. Pro dnešní společnost je ideálem především mládí a s ním související výkon, což staré lidi velmi znevýhodňuje. Tendenci propagovat mládí, sílu a výkonnost podporují i média (Vágnerová, 2007).

Postoje ke stáří a k prožívání vlastního stárnutí bývá u jednotlivých lidí rozdílný. Někoho může klidný život v důchodu těšit a nově nabytou volnost dokáže smysluplně využít ve svůj prospěch, zatímco jiní senioři se potýkají, co s volným časem. Starší člověk si musí vytvořit dostatečnou náplň svého aktuálního života, která by byla adekvátní jeho věku a možnostem

Myslím si, že stárnutí a stáří je všeobecně chápáno spíše negativně a to hlavně z pohledu ztrát možností a radostí života, naděje, optimismu, motivace k životu, ale také omezení. Většina lidí si při zmínce o stáří představí nesoběstačnou osobu, neschopnou samostatného života, závislou na pomoci jiné osoby. Proto je vždy nutné hledat pozitivní aspekty a vyhnout se tak negativním představám o stárnutí, které vedou ke strachu a obavám z budoucnosti, ze samotného stáří.

Stáří můžeme tedy charakterizovat jako přirozené období lidského života, které navazuje na životní období dětství, mládí a zralost. Haškovcová (2010) zdůrazňuje, že stáří není nemoc, ale přirozený proces změn, které trvají celý život, ale projeví se až v pozdějším věku.

Pro mnoho lidí se ale stáří může stát jedním z nejkrásnějších životních období, protože mají volný prostor k realizaci všeho, co zatím v životě z různých důvodů nestihli. Člověk, který umí využít šanci každého dne, umí i zdravě a pohodově stárnout.

Co nás čeká po odchodu do důchodu, po šedesátce? Odpověď záleží na každém z nás, jak se zachováme, jak přistoupíme ke své nové životní roli.

Jak uvádí Rheinwaldová (1999, s. 19) „zdravé stáří je krásné jako jakékoli jiné období života“.

1.1 Členění věkových kategorií ve stáří

Věk bývá považován za jednu ze základních charakteristik člověka. Určitě jde o důležitý ukazatel, ale samotný věk však nevypovídá o stáří. Individuální rozdíly jsou určitě významnější než rozdíly dané chronologickým věkem. Chronologický věk můžeme tedy označit jako nedostatečný indikátor. Má tedy smysl členit vývoj po šedesátce? Podle Říčan (2006) určitě ano, pro určitý pořádek ve vědecké práci, ve zdravotní a sociální péči o staré lidi atd.

Světová zdravotnická organizace vychází z patnáctiletých věkových cyklů a podle nich uvádí rozdělení (Malíková, 2011):

45 – 59 let	střední věk (zralý věk)
60 – 74 let	senescence (počínající, časné stáří)
75 – 89 let	kmetství (senium, vlastní stáří)
90 let a více	patriarchum (dlouhověkost)

V současné době je hodně rozšířené a užívané členění podle Mühlpachra (2004):

65 – 74 let	mladí senioři (problematika penzionování, volného času, aktivit, otázka seberealizace)
75 – 84 let	staří senioři (změna funkční zdatnosti, atypický průběh nemocí)

85 let a více – velmi staří senioři (problém soběstačnosti a zabezpečení)

V souvislosti se stářím lze také dle Mühlpachra (2004) hovořit o sociální periodizaci života. Ta zjednodušeně člení lidský život do tří eventuálně čtyř velkých období, tzv. věků. Toto se projevilo i do vžitých označení např. Univerzita třetího věku:

První věk – období dětství a mládí, charakterizované růstem, vývojem, vzděláváním, profesní přípravou, získávání zkušeností a znalostí, bývá označován jako předproduktivní

Druhý věk – období dospělosti, životní produktivity biologické, sociální a pracovní, bývá označován jako produktivní

Třetí věk – označován jako postproduktivní, představuje stáří nejen jako období poklesu zdatnosti a odpočinku, ale především jako představu fáze za zenitem a bez produktivního přínosu

Čtvrtý věk – označován jako fáze závislosti. Toto označení však není zcela důležité, rozhodující, vzniká totiž dojem, jako by nesoběstačnost byla stejně zákonitá jako obecně přijímána stádia předchozí, a to by odporovalo konceptu, že zdravé stáří zůstává až do nejpokročilejšího věku samostatné

1.2 Změny stárnutí

Vlastní průběh stárnutí a stáří je ovlivněn řadou okolností. To rozhoduje o tom, jak u konkrétního jedince stárnutí fyzicky probíhá a jak se s ním každý člověk dokáže vyrovnat. Podle toho se rozlišují tělesné, psychické a sociální změny. Vliv těchto změn na psychiku každého jedince je nesporný a individuální. Tím můžeme potvrdit, že všechno souvisí se vším (Malíková, 2011).

U stárnutí záleží nejen na tělesných změnách, ale také na postojích a názorech společnosti i na jedinci samotném, na tom, jak se dokáže se stárnutím vyrovnat. Ve stáří nastávají změny psychické, v osobních vztazích, ale i v sociálních podmínkách. (Čáp, 1993).

1.2.1 Tělesné změny

Zhoršení zdravotního stavu a s tím spojený úbytek různých kompetencí je typickým projevem stáří. Změny probíhají u jednotlivých osob odlišnou rychlostí a s různou intenzitou, závisí to zejména na dědičných předpokladech.

Typické tělesné změny podle Venglářové (2007):

- změny vzhledu
- změny termoregulace
- zhoršení činnosti smyslů
- degenerativní změny smyslů
- snížení činnosti nervového systému
- kardiopulmonální změny
- změny v trávicím systému (trávení, vyprazdňování)
- změny vylučování moči
- změny sexuální aktivity
- zhoršení činnosti pohybového aparátu, pokles svalové síly

1.2.2 Psychické změny

Stáří je dále ovlivněno psychickými aspekty, které se v průběhu stárnutí mění. Doba, kdy se změny dané stárnutím začnou projevovat, jejich dynamika i způsob, jak na ně starší lidé reagují, jsou různé a individuální (Vágnerová, 2007).

Obecně se ale předpokládá, že v psychické oblasti a v rysech osobnosti by nemělo docházet k zásadním změnám. To znamená, že změny v psychické oblasti při fyziologickém stárnutí nastupují zvolna.

Typické psychické změny podle Venglářové (2007):

- zhoršení paměti
- obtížnější osvojování nového
- nedůvěřivost
- snížená sebedůvěra
- značná ovlivnitelnost
- emoční labilita

- celkové povahové změny
- zvýraznění povahových vlastností a osobnostních projevů, většinou těch negativních
- změny vnímání
- zhoršení úsudku
- změny potřeb a jejich pořadí
- snížená schopnost přizpůsobení se na změny, nové a náročné situace
- tendence k bilancování svého života
- pořadí životních hodnot se mění

1.2.3 Sociální změny

Stárnutí a stáří je také ovlivněno sociálními aspekty. V období stáří dochází k postupným proměnám či redukci různých sociálních dovedností. Tyto změny mají individuálně specifický průběh a mohou být nápadnější až v pozdním stáří. Vyplývají ze zákonitých změn života seniorů. Starší lidé jsou po odchodu do důchodu mnohem více izolováni od společenského dění, jejich život probíhá převážně v soukromí. Vzhledem k tomu se snižují i požadavky na jejich sociální orientaci a společenské chování. Starší lidé u některé sociální dovednosti a návyky nepotřebují, a proto může dojít k jejich stagnaci nebo dokonce úpadku. Změna životní situace od nich naopak vyžaduje osvojení nových způsobů chování (Vágnerová, 2007).

Typické sociální změny podle Venglářové (2007):

- odchod do penze
- změna životního stylu
- stěhování
- ztráty blízkých lidí
- generační osamělost
- finanční obtíže
- fyzická závislost

- strach ze stáří, samoty, nesoběstačnosti
- sociální izolace

Tyto sociální změny nemusí být jen negativní. Mezi nejvýznamnější pozitivní sociální aspekty podle Vágnerové (2007) patří:

- funkční rodina, dobré rodinné vztahy a pevná citová pouta
- plánovaná ekonomická příprava za zabezpečení stáří – zajištění vhodného bydlení, penzijní připojištění
- plánovaná příprava na vyplnění volného času – zájmy, koníčky, dohodnutá forma občasných výpomocí a efektivní nakládání s volným časem
- možnost uspokojení potřeb seniora
- vědomí větší svobody v rozhodování o sobě

1.3 Pojem senior

V minulosti byl proces stárnutí a samotné stáří chápáno především z lékařského hlediska a spojováno s nemocemi. Stáří dnes vytváří spíše sociální status. Jako sociální status je stáří vnímáno i v souvislosti s odchodem do důchodu – tomu odpovídá označení staršího člověka jako důchodce.

Obecně se jako zdvořilejší a v podstatě i modernější a výstižnější ujalo používání pojmu „senior, jako označení lidí starších 60 let“ (Hartl, Hartlová, 2000, s. 530). Oslovením senior chápeme člověka, který je příslušníkem starší věkové kategorie.

Z věkového členění v uvedených periodizacích vyplývá, jak je široké věkové rozmezí populační skupiny, která se vymezuje pojmem senior. Charakterizovat potřeby této skupiny znamená uvědomit si odlišnosti ve struktuře potřeb u osob ve věkovém rozmezí 20 až 30 let. Jiné jsou potřeby a zájmy šedesátiletého seniora těsně po odchodu do důchodu, který má pevné rodinné zázemí a stejně starého seniora bez tohoto rodinného zázemí, nebo jiné jsou potřeby u seniora více než osmdesátiletého, nepohyblivého, odkázaného na celodenní péči.

2 VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ

Člověk, i dospělý, senior, se vždy učil, protože musel reagovat jak na své vlastní biografické a vývojové změny, tak i na měnící se společenskou situaci. Největší nutnost učení a tím i vzdělávání vniká vždy v období společenských změn a krizí. Instituce dříve vzdělávání nepodporovaly. Dnešní systémy vzdělávání dospělých mají svůj počátek v přechodu od feudálních k liberálně konstituovaným společnostem. Dnešní systémy vzdělávání dospělých mají různou historickou podobu, protože jsou ovlivňovány kulturními a andragogickými tradicemi (Beneš, 2008).

Barták (2008) uvádí, že vzdělávání seniorů je průřezovou disciplínou, která má různé aspekty, jak pedagogické, sociologické, ekonomické, psychologické, etické aj. Měli bychom tedy respektovat, že senioři budou na základě svých zkušeností přijímat poznatky kritičtěji s ohledem na své potřeby. Do vzdělávacího procesu vstupují převážně dobrovolně, proto můžeme předpokládat určitou motivaci.

Dosažení nároku na důchod je výraznou změnou životního stylu seniorů. S tím souvisí nutnost nově se přizpůsobit vzniklým životním podmínkám.

Výchova a vzdělávání člověka nejsou omezeny jen na období dětství a mládí. Tyto procesy jsou dnes chápány jako celoživotní. V určitých fázích životní dráhy lze uvažovat o výchovném působení na staré lidi, o sebevýchově a sebevzdělávání, o celoživotním vzdělávání a vzdělávání v průběhu celého života. Toto vzdělávání se děje v dimenzích andragogiky, jejíž součástí je gerontopedagogika.

Vzdělávání seniorů je pedagogický proces zaměřený na edukaci ve stáří a na edukační působení na seniory. Zahrnuje jejich výchovu a vzdělávání, a tím respektuje zvláštnosti seniorské populace. Tyto vzdělávací aktivity ukazují stárnoucím a starým občanům novou životní perspektivu. Vzdělávání pro ně představuje životní pomoc v tom, že jim kromě nových informací a vědění nabízí novou životní orientaci na rozvoj a osobní růst v etapě života, která byla dříve považována za ztrátovou a konečnou (Mühlpachr, 2009).

Dle Bartáka (2008), je vzdělávání seniorů žádoucí aktivitou, převážně kulturně společenského rázu, která umožňuje starším spoluobčanům uspokojovat potřeby, kterým se v produktivním věku nemohli dostatečně věnovat.

Podle Mühlpachra (2004) vzdělávání seniorů představuje novou pedagogickou subdisciplínu, která se stále vyvíjí. Tato kategorie je součástí gerontopedagogiky a andragogiky jako vědy o výchově a vzdělávání dospělých. V situaci, kdy jsou sociální nutností procesy celoživotního vzdělávání a celoživotního učení, patří vzdělávání seniorů mezi nezbytné instituce.

Livečka (In Mühlpachr, 2004) dělí vzdělávání v seniorském věku na čtyři oblasti neboli funkce:

- 1) Preventivní – v průběhu dospělosti provádět opatření, která dokážou pozitivně ovlivnit průběh stáří bez chronických onemocnění a duševních obtíží. Tato opatření lze provádět v určitém předstihu.
- 2) Rehabilitační – celoživotně a trvale věnovat pozornost udržení a posilování fyzických a duševních schopností. Je spojena s přípravou činností pro další existenci každého jedince.
- 3) Posilovací – najít volnočasové aktivity, probudit zájem o nové věci, přispívá k rozvoji potřeb a schopností, naučit se znát své potřeby a umět je naplnit. Nebát se požádat druhé o pomoc a přijmout svá omezení. Tato funkce je považována za nejvýznamnější, lze ji i označit jako stimulační.
- 4) Anticipační – umět se připravit na budoucí změny, najít nový životní styl. K těmto změnám nejčastěji dochází při odchodu do důchodu.

Vzdělávání přispívá k posilování sebedůvěry, k pocitu důstojnosti, k orientaci ve světě moderních technologií a nových poznatků. Vede k začlenění seniora do společnosti a může vést ke zlepšení fyzického i duševního zdraví. Přispívá k prevenci poruch kognitivních funkcí, a tím také zlepšuje kvalitu života ve stáří a umožňuje plnohodnotný a nezávislý život osob vyššího věku.

2.1 Gerontopedagogika

V padesátých letech vznikla vědní disciplína gerontopedagogika, která je součástí andragogiky. Tato nová vědní disciplína se snaží hledat cesty, jakým způsobem připravit člověka na poslední etapu života, jak navrátit důstojnost stáří a vymezit úlohu člověka ve stáří.

Gerontopedagogika je specializovaná teoreticko-výzkumná pedagogická disciplína vycházející z mezioborových aspektů gerontologie a navazuje také na gerontopsychologii. Řeší problémy úspěšného zvládnání procesu stárnutí, použitím individuálně přizpůsobených pedagogických programů zaměřených na výchovu a vzdělávání seniorů. Gerontopedagogiku můžete tedy chápat jako vědní disciplínu, která zabezpečuje podporu a pomoc seniorům při uspokojování jejich potřeb. Je to věda, ve které se prolínají poznatky především z pedagogiky, andragogiky, sociální práce, sociální politiky, lékařství, psychologie, sociologie, práva atd. (Mühlpachr, 2004).

Podle Hartla, Hartlové (2000, s. 179) je „gerontopedagogika pedagogická disciplína, která se zabývá výchovou a vzděláváním ke stáří a ve stáří“.

Mezi předměty gerontopedagogiky můžeme zařadit edukaci seniorů, péči, pomoc, podporu jednotlivcům i sociálním skupinám v seniorském věku. Lze sem řadit i přípravu ke stáří a stárnutí vůbec. Cílem je začlenění seniorů do běžné sociální reality.

2.1.1 Současný stav gerontopedagogiky

Vzdělávání seniorů se stává nedílnou součástí procesu celoživotního vzdělávání s vytvořením širokého institucionálního zázemí. V posledních desetiletích vzniká mnoho specializovaných programů přípravy na stáří, ve kterých se senioři učí vyrovnávat se s rychle měnícími životními situacemi a přijetí principu změny jako životního principu a akceptace vstupu do postproduktivní etapy života jako výzvy, která otevírá nové životní šance.

Součástí moderní gerontopedagogiky je i tzv. proseniorská edukace se širokým transgeneračním záběrem.

Dle Mühlpachra (2009) současný status oboru představují tři dimenze gerontopedagogického myšlení, a to ve vztahu:

- 1) k disciplinám věd o výchově – předmětem je vzdělávání a výchova v nejširším slova smyslu; jsou použity stejné výzkumné metody, rozdíl je pouze v zaměření na specifickou věkovou skupinu
- 2) k andragogice

- 3) ke gerontologickým disciplínám – gerontopedagogika zasahuje do gerontologických disciplín a senioři se stávají předmětem péče, pomoci a podpory (gerontologie, geriatrie atd.)

Důvodem, proč se o této vědní disciplíně zmiňuji, je ten, že je potřeba zdůraznit význam této problematiky.

Společenská potřeba vzdělávání seniorů narůstá a tím i potřeba hledání nových forem a metod vhodných pro tuto věkovou skupinu. V rámci vzdělávání seniorů již nejde o profesní a kvalifikační přípravu, ale je nutné vzít v potaz, že dnešní senioři jsou fyzicky zdatnější než minulé generace, jsou vzdělanější a zvyklí se vzdělávat, mají dostatek tvořivého potenciálu a je tedy logické a potřebné najít způsob, jak napomáhat jejich dalšímu osobnostnímu rozvoji.

2.1.2 Funkce gerontopedagogiky

Jak uvádí Mühlpachr (2009) funkce gerontopedagogiky rozumíme oblasti, ve kterých může být gerontopedagogika smysluplná:

Kognitivní funkce představuje gerontopedagogiku jako vědu, která je cíleně orientovaná na soustavu racionálních činností, ve kterých mají dominantní místo kognitivní činnosti, jenž slouží především k získávání a ověřování nových poznatků. Kognitivní funkce vědy zahrnuje teoreticko-poznávací funkci (explorační) a funkci empirickou (výzkumnou), která si klade za cíl výzkumně vyjádřit zvláštnosti této disciplíny.

Kulturní a edukační funkce souvisí s udržením vysoké intelektuální, kulturní a mravní úrovně společnosti. Má za úkol vnímat, rozpoznat, udržet a hodnotit tyto intelektuální, kulturní a mravní hodnoty a potřeby. Tato funkce má pro gerontopedagogiku zvláštní význam. Jedná se totiž o socializaci, enkulturaci a edukaci, a to jak v záměrném, tak ve funkcionálním rozměru.

Společensko-informační funkce spočívá v aktivizaci vzájemného dialogu mezi generacemi, v odstraňování konfliktů a podpoře porozumění sociálním skupinám.

Aktivizačně-stimulační funkce znamená podporovat vzdělávacím působením motivaci seniorů a tím posilovat pozitivní společenská rozhodnutí v jejich prospěch.

Prognostická funkce popírá zásady a myšlenky, že senioři a skupiny seniorů žijí pouze minulostí a přítomností, ale na základě výzkumu a analýzy gerontopedagogických jevů

vytváří vývojový odhad oboru. Vzhledem k neodvratnosti stárnutí jedince i populace lze takto předpovídat změny v postavení a ve významu edukace seniorů (a také péče, pomoci a podpory jednotlivců i skupin).

Mezi další funkce lze zařadit např. funkci kritickou, světonázorovou, kulturně-axiologickou atd.

2.2 Zásady při vzdělávání seniorů

Proces učení ve stáří je jiný od učení v jiném věku. To může seniora vést k zaujatosti a nedůvěře k okolí i k odlišnému náhledu na přijímání nových informací. Moderní přístup usiluje o to, aby senior plánoval nejrůznější aktivity až do vysokého stáří, ale i přesto je nutné se držet některých zásad při vzdělávání seniorů (Klevetová, 2008):

- Starší člověk, aby pochopil nové věci, potřebuje vlastní způsob a vlastní tempo.
- Potřebuje udržovat kontakt a mít jistotu.
- Potřebuje mít k dispozici přehledné a názorně napsané informace, uvádíme příklady.
- Příliš mnoho informací najednou nezvládá většinou senior přijmout, je třeba je rozdělit na několik částí.
- Při vzdělávání seniorů je třeba objevit jejich schopnosti a opírat se o jejich možnosti a dovednosti.
- Je třeba se vyjadřovat pomalu a srozumitelně a ověřovat si, zda jsme to řekli tak, aby nám rozuměli.
- Při používání nových pomůcek je nutné jednotlivé kroky opakovat a dbát na to, aby si je senior sám vyzkoušel. Tak lze odnaučit chyby v začátcích. Každý krok má svůj logický význam, a je třeba ho řádně objasnit, aby jednotlivé úkoly na sebe logicky navazovaly.
- Není vhodné dávat seniorům příliš mnoho úkolů najednou.
- Po starém člověku nelze chtít, aby se učil nazpaměť. Naučené znalosti je nutné opakovat až do zapamatování.

- Senior potřebuje znát hranice svých možností, vědět, proč něco dělá a k čemu to směřuje.
- Senior potřebuje za svou snahu a pílí ocenění a pochvalu, která vede k motivaci při zvládání dalších úkolů.
- Při výuce je třeba více přestávek a učení nepřesouvat do večerních hodin.

Zvolíme-li si správný přístup ke každému seniorovi, on sám může u sebe objevit nové schopnosti, dovednosti a přesvědčení, že nikdy není pozdě něco dokázat a něco nového se naučit. Určitě není vhodné znevažovat ty seniory, kteří nestačí. Tímto ztrácejí motivaci, která je důležitá pro další práci. Proto je důležité přizpůsobit program všem seniorům a zachovat i individuální přístup.

2.3 Formy vzdělávání seniorů

Seniorská etapa celoživotního vzdělávání se postupem času rozvinula také u nás a v současnosti má tyto stupně (Klevetová, 2008, s. 52):

Všeobecné seniorské vzdělávání – má neprofesní charakter a je zaměřené především na výuku z oblasti informatiky a jazyků, cvičení paměti aj. Převládá zde touha po rozšíření obzoru a sociálním kontaktu se stejně motivovanými vrstevníky.

Inovace odborných znalostí a dovedností – je zaměřena na rozvoj nebo udržení kvalifikace. Cílem je dosáhnout reaktivizace seniorů, udržet co nejdéle jejich soběstačnost a umožnit jim aktivní zapojení do života společnosti. Bude to jistě přínosem pro budoucí generace. Žijeme v době, kdy se prodlužuje střední délka života a bude třeba zaměřit se na zvládání i jiné profese či ovládání nového přístroje apod. Již dnes někteří šedesátiletí se odmítají učit zacházet s mobilem nebo s počítačem.

2.3.1 Akademie třetího věku

Vzdělávání seniorů v České republice se začalo rozvíjet nejprve formou přednášek v klubech důchodců a kulturních zařízeních. Začaly vznikat ucelené přednáškové bloky tzv. Akademie třetího věku (dále jen A3V), které zde mají poměrně dobrou tradici. Tato forma vzdělávání uspokojuje potřeby občanů v oblastech, kde není k dispozici dostatečná nabídka ze strany vysokých škol (dále jen VŠ). Vznik A3V není upraven žádným legislativním předpisem a z tohoto důvodu mohou být tyto instituce založeny prakticky kdekoli a kýmko-

li. Organizovány jsou pod záštitou různých institucí, zejména knihoven. Výuka se uskutečňuje formou přednášek, seminářů, diskuzí a různých doprovodných programů, jako jsou např. exkurze, zájmové kroužky, sportovní aktivity aj. Účastníci A3V neskládají na začátku ani v průběhu studia žádné zkoušky a jejich studium je zakončeno potvrzením o absolvování, které je vydáváno obvykle na základě prezence. Činnost se vyznačuje menší náročností, větším důrazem na srozumitelnost výkladu a jeho rozmanitost. Obsah se většinou přizpůsobuje místním potřebám. Jako určité negativum můžeme vnímat nejednotnou kvalitu poskytovaných služeb (Šerák, 2009).

A3V fungují již od osmdesátých let, pravděpodobně první A3V byla otevřena v Přerově.

2.3.2 Univerzita volného času

Univerzity volného času (dále jen UVČ) jsou unikátní projekt systematického zájmového vzdělávání v oborech, o které je všeobecně velký zájem, které však neměl každý možnost studovat profesně. Studium je otevřené pro všechny, není zde stanovena žádná hranice dřívě dosaženého vzdělání. Oficiálně jde o mezigenerační projekt, jedinou podmínkou pro zápis je dovršení 18 let. Přesto však mezi studenty převažují osoby seniorského věku. Dalšími častými návštěvníky přednášek jsou studenti a ženy na mateřské dovolené. Zájemci nemusí absolvovat žádné přijímací zkoušky, jejich znalosti se neověřují žádnými zkouškami, neobdrží však žádné potvrzení či osvědčení o studiu. Provoz UVČ bývá hrazen částečně z kurzovního, které se pohybuje v řádech stokorun a částečně z městského či obecního rozpočtu (Šerák, 2009).

První a největší UVČ byla u nás založena v Praze v roce 1993 v rámci Evropského roku seniorů.

2.3.3 Univerzita třetího věku

Nejnáročnějším způsobem vzdělávání pro seniory jsou Univerzity třetího věku (dále jen U3V). Jedná se o oficiálně uznané instituce, které umožňují občanům postproduktivního věku studium vysokoškolského stupně v nejrůznějších oborech. U nás jsou postupně zaváděny podle možností příslušné VŠ a hlavně podle zájmu zúčastněných seniorů. Na rozdíl od většiny ostatních zájmově vzdělávacích aktivit je zde garantována nejvyšší možná úroveň přednášek (Šerák, 2009).

Program těchto U3V by měl být specifikován jako vzdělávání pro zájemce z řad seniorů, kteří již nejsou aktivně činní, ale chtějí obohatit svůj život o nové poznatky, které je zajímaly, ale nezbyval na ně čas, ale také pro ty, kteří chtějí najít nové přátele a prožít kvalitně stáří.

V průběhu let se postupně vytvářely cíle U3V (Mühlpachr, 2004):

- seznámit seniory s vědeckými poznatky a objevy
- prohloubit jejich sebepoznání
- pomoci seniorům získat nadhled a tím ulehčit jejich přizpůsobování a orientaci ve stále se měnícím prostředí. Tím je značně ovlivněna kvalita života.

Poslání U3V je spatřováno nejen v zabezpečování práva seniorů na učení a vzdělávání, v realizaci jejich zájmového vzdělávání na současné úrovni, v udržování a zlepšování jejich fyzické kondice, ale také ve výzkumných aktivitách. Analýza těchto realizovaných výzkumů potvrzuje, že je seniorům věnována dostatečná pozornost (Mühlpachr, 2004).

První U3V vznikla v roce 1973 ve francouzském Toulouse, jako přímá reakce na generační konflikt. Nabízely vzdělávání posluchačům – seniorům, ale také aktivitu vysokoškolským profesorům v důchodě. Na našem území začaly vznikat v 80. letech minulého století při Univerzitě Palackého v Olomouci a při Fakultě všeobecného lékařství Univerzity Karlovy a postupně se rozšířily skoro na všechny vysoké školy. V současné době je tento typ studia velmi rozšířen a nabídka studijních oborů je široká a prakticky každá vysoká škola má aktivity v této oblasti, které se liší jen podle typu zaměření (Šerák, 2009).

2.3.4 Univerzita třetího věku v Knihovně Kroměřížska

Knihovna Kroměřížska (dále jen KK) je příspěvková organizace s univerzálním fondem a je součástí systému knihoven vykonávající informační, kulturní a vzdělávací činnost.

Patří mezi tradiční kulturní instituce města. Byla založena v roce 1897 a od roku 1997 je umístěna v nově zrekonstruované budově, kde se stala přirozeným komunitním centrem města. Přispívá ke smysluplnému využití volného času veřejnosti a tím jí pomáhá zvyšovat všeobecné a odborné vzdělání. V posledních letech se začíná prezentovat jako vzdělávací centrum pro celoživotní vzdělávání. KK má letité zkušenosti s prací pro seniory (pořádá již osmnáctý ročník A3V), kteří také tvoří značnou část pravidelných návštěvníků knihovny,

jsou velkými a náročnými čtenáři, zajímají se o dění ve městě a hlavně rádi si popovídají. Knihovna je pro seniory platformou a místem pro setkávání, zprostředkovatelem informací, kontaktů a zkušeností. Má skvělý potenciál k tomu, aby seniory aktivizovala a dala jim prostor k uplatnění.

Již delší dobu zrála v týmu knihovny myšlenka vytvořit pro seniory vzdělávání na vysokoškolské úrovni. V roce 2006 byla uzavřena dohoda mezi KK a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně o realizaci studia pro seniory na U3V.

Úplné znění smlouvy je uvedeno v Příloze P I.

Předmětem této dohody je realizace studia pro seniory. Tato realizace zahrnuje:

- používání názvu Univerzita třetího věku Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně pro realizaci studijního programu pro seniory
- používání obsahové struktury studijních programů
- používání pracovních materiálů zpracovaných pro studijní programy U3V
- konzultování vlastních pracovních materiálů zpracovaných pro studijní program U3V
- lektorské zajištění jednotlivých témat akademickými pracovníky

Výuka probíhá v přednáškovém sále a počítačové učebně KK a je zde zajištěna veškerá organizační činnost, spojená s přijímáním posluchačů a s realizací výuky. Univerzita Tomáše Bati zabezpečuje ve svých prostorách slavnostní shromáždění při imatrikulaci a promoci účastníků U3V za přítomnosti oficiálních představitelů univerzity. Studentům jsou předávány Imatrikulační listy a Osvědčení o absolvování U3V.

Studium probíhá ve dvouletých cyklech, který je tvořen čtyřmi semestry. Každý semestr obsahuje sedm dvouhodinových přednášek v intervalu 14 dní. U počítačových kurzů pak v zájmu souvislé výuky v týdenním intervalu. Účastníkům jsou poskytovány doplňující texty ke studiu a literatura. Cena za každý semestr je 500,- Kč. Přednášející mají zájem na aktivní spoluúčasti posluchačů. Semestr bývá zakončen závěrečným seminářem, na kterém odborný garant vyhodnotí celý semestr a seminární práce (odpovídající téma k přednáškovému bloku v rozsahu max. 3 stran), popřípadě proběhne kolokvium nebo test z probraného učiva.

Většina cyklů je realizována formou přednášek, které mohou být doplněny tématicky zaměřenými exkurzemi.

První roční U3V proběhl v letech 2006 – 2008. Jeho zaměření bylo Společensko vědní. Byl zkušební a počet míst byl omezen na 25 posluchačů. Studenti senioři se zde seznámili v prvním semestru s psychologií zdraví, ve druhém se věnovali regionální literatuře, ve třetím, dějinám umění, čtvrtý semestr se týkal historie českého filmu.

Druhý ročník U3V proběhl v letech 2008 – 2010 a pro velký zájem ze strany seniorů byl již rozšířen na dva cykly. První cyklus A byl opět Společensko vědní a posluchači se zde seznámili v prvním semestru s českou literaturou, ve druhém s hudbou, ve třetím se základy filozofie a čtvrtý semestr se týkal historie. Druhý cyklus B se nazýval Občanské a zdravotní právo a ve všech čtyřech semestrech byli studenti seznamováni s právem jak občanským, tak zdravotním.

Třetí ročník probíhá v současné době 2010 – 2012, a jelikož je zájem o toto studium rok od roku větší, mohli si zájemci volit už ze tří zaměření. První cyklus A se věnuje psychologii, literatuře, modernímu umění a osobnostem světového filmu. Druhý cyklus B je věnován zahradní architektuře, výtvarnému umění, hudbě a literatuře. Třetí cyklus C je na téma počítače a další technologie.

Obr. 1. Univerzita třetího věku v Knihovně Kroměřížska

3 MOTIVACE KE VZDĚLÁVÁNÍ A SENIOŘI

Proč někdo něco dělá? Z jakého důvodu uspokojujeme své vlastní potřeby. Lidé jednají určitým způsobem a s určitou intenzitou a směřují k dosažení vytyčených cílů. Můžeme říci, že jsou motivováni, jednají na základě motivů. Existuje mnoho teorií motivace. Většina těchto teorií začíná základními motivy přežití, s kterými se rodíme. Ty jsou často nazývány pudy. V podmínkách našeho světa jsou však tyto pudy, které slouží k přežití po uplynutí kojeneckého věku zřídka silnými vlivy v chování, protože jimi naplňované potřeby jsou lehce dosažitelné.

Pojem motivace je odvozený z latinského *movere* – hýbati, pohybovati. Znamená „souhrn hybných činitelů v činnostech, učení a osobnosti“. Tím myslíme takové skutečnosti, které jedince podněcují, podporují nebo naopak tlumí, aby něco dělal nebo nedělal (Čáp, 1993).

Jak uvádí Nakonečný (1997) pojmu motivace není v psychologii přisuzován určitý jednotný obsah. Chápe motivaci jako hypotetický proces, kde podstatným znakem je zaměřování a energetizace chování. Tím vysvětluje psychologické důvody v chování, proč se různí lidé orientují na různé cíle. Problém motivace lidského chování je velmi komplexní, dává lidským činům jejich individuální smysl.

Kassin (2007) definuje motivaci jako energii, vnitřní stav, který podněcuje jedince k aktivitám, kterou vedou k dosažení určitých cílů. Přistupuje k motivaci ze dvou stran: na základě obecných teorií vysvětluje, co je společné všem lidem anebo se zaměřuje na konkrétní motivy.

Motivací můžeme nazývat vše, co nás přiměje k činu. Motivy mohou být různé, ale nezbytné pro vznik akce, samy však o sobě nestačí. Aby došlo k činu, musíme se rozhodnout (Adair, 2004).

Plháková (2003, s. 319) definuje motivaci jako „souhrn všech intrapsychických dynamických sil neboli motivů, které zpravidla aktivizují a organizují chování i prožívání s cílem změnit existující neuspokojivou situaci nebo dosáhnout něčeho pozitivního“.

Motivace je tedy takovou hybnou pákou lidského chování, která nás nutí uspokojovat své vlastní potřeby. Tyto potřeby člověka nesouvisí jenom s biologii organismu, ale také s jeho sociální a pracovní existencí. Souvisí také se společností, kde žijeme. Tyto potřeby se mo-

hou měnit věkem, zájmy, vzděláním aj. Můžeme říci, že lidská motivace je velmi složitá a individuální. Člověk si svou motivaci může více či méně uvědomovat.

3.1 Motiv

Prvotním impulsem motivace určitého chování je motiv, který definujeme jako pohnutku, příčinu činnosti, jednání člověka, které je zaměřené na uspokojení určité potřeby. Motiv má cíl, směr, trvalost a intenzitu, která pramení z vnitřních nebo vnějších podnětů (Hartl, Hartlová, 2000).

Motivy můžeme tedy vysvětlovat jako osobní příčiny chování, které mu dávají smysl. Jestliže nejsou delší dobu uspokojovány, roste jejich naléhavost. Síla motivu ovlivňuje kvalitu a intenzitu chování a určuje, kterou činnost provedeme jako první. Lidské motivy můžeme rozdělit do čtyř velkých okruhů (Plháková, 2003):

- sebezáchovné motivy – mají jasný biologický základ
- stimulační motivy – potřeba optimální úrovně aktivace
- sociální motivy – regulují a ovlivňují mezilidské vztahy
- individuální psychické motivy – hledání životního smyslu, svobodně se rozhodovat a jednat, potřeba se vzdělávat

3.2 Typy motivace

K tomu, abychom byli k určitému výkonu motivováni, lze dojít dvěma cestami. V prvním případě lidé motivují sami sebe, např. tím, že vykonávají práci, která uspokojuje jejich potřebu, nebo od ní očekávají splnění svých cílů. V druhém případě mohou být lidé motivováni druhými lidmi např. pochvalou (Armstrong, 2002).

Jak zjistil Herzberg a kol. (In Armstrong, 2002) existují tyto dva typy motivace:

Vnitřní motivace – činitelé, které si lidé sami vytvářejí a těmi jsou ovlivňováni, aby se určitým způsobem chovali nebo se vydali určitým směrem.

Vnější motivace – souhrn činitelů, kterými jsou lidé motivováni z vnějšku druhými lidmi.

Můžeme předpokládat, že vnější motivace bude jen krátkodobá. Protože vnitřní motivace je součástí jedince, mívá většinou hlubší a dlouhodobější účinek.

3.3 Teorie motivace

K motivaci můžeme přistupovat různě, tyto přístupy jsou založeny na teoriích motivace. Armstrong (2002) uvádí, že nejvlivnějšími teoriemi jsou:

Teorie instrumentality – teorie cukru a biče, odměny a trestu slouží jako prostředek k tomu, aby se lidé chovali nebo konali žádoucím způsobem. Přesvědčení, že pokud konáme jednu věc, povede to k věci jiné.

Teorie zaměřené na proces – zaměřují se na psychologické procesy, které ovlivňují motivaci související s očekáváním a vnímáním spravedlnosti.

Teorie zaměřené na obsah – teorie potřeb – teorie, která se zaměřuje na obsah, snaží se o zjištění potřeb, které ovlivňují chování. Vychází z Maslowovy hierarchie potřeb.

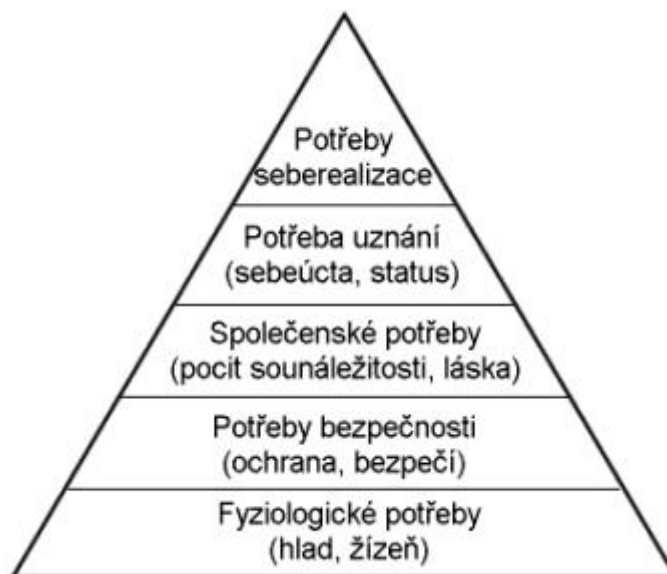
3.3.1 Maslowova hierarchie potřeb

V roce 1954 formuloval Maslow svoji teorii potřeb. Domníval se, existuje pět hlavních kategorií potřeb, které jsou společné pro všechny. Vycházel ze základních potřeb, nutných pro přežití a pokračoval až k potřebě osobního růstu a seberealizace. Tyto potřeby záměrně stavěl do podoby pyramidy, aby bylo zjevné, které jsou prioritní v daném okamžiku, a zároveň bylo jasné, že nejdříve musí být uspokojeny nižší, abychom mohli postoupit na vyšší uspokojení potřeb (In Kassin, 2007).

V knize „Motivace a osobnost“ rozdělil Maslow potřeby do pěti kategorií – úrovní, od nejnižší po nejvyšší (In Plháková, 2003):

- 1) Fyziologické potřeby – hlad, žízeň, sex, spánek atd.
- 2) Potřeby bezpečí – jistota, spolehlivost, potřeba struktury, pořádku, stability atd.
- 3) Potřeba sounáležitosti – potřeby lásky, náklonnosti, potřeba někam patřit.
- 4) Potřeba uznání – potřeba dosažení úspěchu a prestiže.
- 5) Potřeba seberealizace – týká se žádosti člověka po sebenaplnění, jako tendence uskutečnění svých možností, seberealizace, je uspokojována možnost vzdělání a rozvoje

Obr. 2. Maslowova pyramida lidských potřeb

Jak uvedl Maslow (In Adair, 2004, s. 29) ve svém článku, který se poprvé objevil v USA v roce 1943. „Člověk je tvor, který stále něco chce a který zřídka kdy dosahuje stavu naprostého uspokojení, vyjma krátkých okamžiků. Je-li jedna jeho touha uspokojena, vynoří se jiná a zabere její místo. Pokud je uspokojena i tato, postaví se do popředí další. Pro lidskou existenci je během celého jejího života charakteristické, že prakticky stále po něčem touží. Stojíme tedy tvář v tvář nutnosti studovat vztahy mezi všemi motivacemi a neustále se střetáváme s nutností vzdávat posuzování jednotlivých motivací izolovaně, máme-li dosáhnout širšího porozumění, které hledáme“.

Můžeme tedy říci, že Maslowova teorie vychází z myšlenky, že základem lidské aktivity a motivace je uspokojování potřeb a tyto potřeby se navzájem doplňují a spojují.

3.4 Motivací ke vzdělávání seniorů

V průběhu posledních let se situace v ČR dynamicky měnila. Z toho můžeme předpokládat, že ve vztahu k seniorům a jejich naplňování potřeb ve vzdělávání se změnila k lepšímu. Můžeme říci, že v dnešní době se může učit a vzdělávat téměř každý. Nabídka seniorských vzdělávacích projektů se navýšila, proto i senioři mohou uspokojovat své potřeby v rámci vzdělávacích programů pro ně určených.

Dle Beneše (2008) může být toto další vzdělávání ovlivněno několika faktory:

- životní situace

- okolí a vztahy
- charakteristika osobnosti jedince
- společenské klima

Senioři již nejsou zaměřeni na výkon, který by byl chápán jako projev soupeření, měl hodnotu spíše formální než skutečnou vnitřní. Necítí povinnost udržovat své společenské profesní postavení, k tomuto posunu dochází většinou po odchodu do důchodu a můžou si dovolit realizovat dosud nenaplněné vnitřní potřeby a dělat to, co je zajímavé. Neřídí se tlakem společnosti, ale svými potřebami, které se mohou z hlediska společnosti jevit jako bezvýznamné. Pro ně mají ale význam veliký a důležitý, může se jednat např. o vzdělávání na U3V (Vágnerová, 2007).

Jaký je tedy důvod seniorů, aby se vzdělávali? Jedná se tedy především o potřebu, která se týká jejich seberealizace, potřebu sociální, respektive kontaktu s jinými seniory a vzdělávací potřebu. Potřeba sociálního kontaktu může vyplývat především z pocitu stáří, to znamená z pocitu zbytečnosti. Vzdělávání tedy dává seniorům smysl života, a hlavně kontakt s lidmi stejného hodnotového zaměření. Motivace tedy zahrnuje takové duševní procesy jako, jsou úsilí, touha, zájem, snaha atd.

Motivace seniorů ke vzdělávání má zejména podněcovat jejich aktivitu. Dává jejich činnosti zaměření a také určitou váhu. Vzdělávající se senioři se navzájem liší ve svých potřebách, mají odlišné vědomosti, zkušenosti, zvyky, postoje, zážitky. Vzdělávání seniorů je zaměřeno na řešení jejich potřeb a požadavků (Mužík, 2004).

Mezi další motivy bychom mohli ještě zařadit touhu splnit si přání studovat na vysoké škole, když mu to nebylo dříve umožněno, nebo snaha zvýšit si sebevědomí a pocit nezávislosti na okolí. Určitou potřebou je také únik z osamělosti, nebo touha dokázat okolí i sobě samému, že jsou ve stáří stále schopni se učit a mít pocit užitečnosti. A neméně důležitou motivací je také snaha udržet krok s dobou.

V praktické části své bakalářské práce se budu zabývat motivací seniorů ke vzdělávání. Na základě získaných teoretických znalostí bych chtěla zjistit, jaké jsou hlavní motivy, které vedou seniory k tomu, že se dál vzdělávají na U3V.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGICKÁ ČÁST – VÝZKUM

Spousta lidí se potýká s otázkou, co s volným časem, co bude dělat po odchodu z aktivního pracovního života do důchodu. Řeší nové důležité problémy, jako jsou přechod do důchodu, vyrovnává se ze ztrátou blízkých, vlastními omezeními, hledání nových úkolů, aj. Učit se znamená rozvinout velkou škálu vlastních zájmů. S tím určitě souvisí i vzdělávání seniorů a tím také motivace k tomuto vzdělávání v postproduktivním věku. Protože pracuji v Knihovně Kroměřížska a přicházím do styku se seniory, kteří se vzdělávají na U3V, rozhodla jsem se ve své bakalářské práci zaměřit na tuto seniorskou problematiku.

4.1 Cíl výzkumu

Téma bakalářské práce je zaměřena na motivaci seniorů ke vzdělávání. Základním cílem výzkumu je zjistit, co seniory motivuje ke vzdělávání, jaké jsou jejich konkrétní motivy. Sekundárními cíly je zjistit postoje a spokojenost s kvalitou nabízených vzdělávacích aktivit pro seniory na U3V v KK. Výsledky budou využity jako podklad pro návrhy na další rozvoj U3V v KK.

4.2 Metoda výzkumu

Pro samotný výzkum jsem si zvolila formu empirického šetření na základě anonymního dotazníkového šetření. Podstatou dotazníku je zjištění informací o motivaci, postojů a spokojenosti seniorů se vzděláváním na U3V v KK metodou písemných odpovědí. Předností dotazníku je možnost v poměrně krátkém čase oslovit velký počet anonymních respondentů a také snadná a rychlá administrace (Skutil a kol., 2011).

Dotazník lze předat respondentům třemi způsoby: rozesláním poštou, osobně nebo prostřednictvím další osoby (Chráška, 2007).

Protože jsem v kontaktu se studenty seniory, zvolila jsem nejvýhodnější předávání dotazníků a to osobně, s ústním vysvětlením. Pro předání dotazníku následovalo vyplnění dotazníku respondenty a okamžité vybrání dotazníků zpět, respektive do konce výuky. Výhodou tohoto způsobu zadávání dotazníků je skoro stoprocentní návratnost. Úkolem výzkumu za pomoci dotazníku je deskripce a kvantifikace postojů a názorů respondentů k dané problematice. Dotazník obsahuje úvodní část, kde je uveden účel, stručné zdůvodnění výzkumu s pokyny k vyplnění a poděkování respondentovi. Dotazník je sestaven z 15 otázek uzavře-

ných a polootevřených s předurčenými odpověďmi se záměrem, aby respondent vybral takovou odpověď, která se shoduje nebo nejvíce blíží jeho postoje a spokojenosti. Minimální počet otázek je formou otevřených odpovědí s cílem získat podrobnější informace nebo vyjádření vlastního názoru. Na závěr dotazníku byly umístěny otázky na zjištění osobních údajů o respondentovi.

Praktický výzkum byl realizován během měsíc března 2012. Protože výsledky jsou plánovány pro praktické použití, lze říci, že se jedná o aplikovaný empirický výzkum.

Úplné znění dotazníku je uvedeno v Příloze P II.

4.3 Předmět výzkumu

Vzhledem ke zvolenému tématu práce je zřejmé, že předmětem výzkumu jsou motivy, které vedou seniory k tomu, aby se vzdělávali. Dále jsou to postoje, názory a spokojenost s kvalitou nabízených vzdělávacích aktivit na U3V v KK.

V rámci U3V v KK se konaly již tři cykly výuky, kterých se dohromady zúčastnilo 116 seniorů, ve věku mezi od 50 let a výše. Nejčastěji zastoupenou skupinou jsou senioři ve věku 60 – 69 let. Podmínkou vzdělávání se na U3V v KK byl seniorský věk a středoškolské vzdělání s maturitou. V prvním cyklu, který se konal 2006 – 2008 se zúčastnilo 25 seniorů. V roce 2008 – 2010 bylo již 42 seniorů a vzdělávali se ve dvou cyklech. Nyní probíhá třetí cyklus U3V a vzdělávajících se seniorů je 45. Někteří senioři navštěvují U3V již od jejího počátku a absolvují tak několikatý cyklus, proto vyplnili jen jeden dotazník. Rozdáno bylo tedy 110 dotazníků, vrátilo se jich přesně 100 vyplněných, to je 90,91 %.

4.4 Výzkumný problém

Motivace dalšího vzdělávání seniorů záleží především na dosaženém vzdělání, dřívější účasti na dalším vzdělávání, ale i na druhu vzdělání. Vzdělávání může být také koníček, kde motivací je zájem o poznání. Motivem často může být touha po sociálních kontaktech, očekávání okolí, ale i snaha najít smysl života, k udržení tělesných a psychických sil. Vzdělávání seniorů je na rozdíl od školského a profesního vzdělávání založené jen na skutečné dobrovolnosti.

Na základě dílčích cílů empirického šetření byly stanoveny předpoklady:

Dílčí cíl č. 1: Co vede seniory ke vzdělávání.

Předpoklad 1: Domnívám se, že důvodem pro vzdělávání seniorů je udržení si duševního i mentálního zdraví.

Předpoklad 2: Předpokládám, že pro více jak ½ seniorů je hlavním motivem získávání nových informací.

Dílčí cíl č. 2: Zjistit, jestli jsou senioři spokojeni se vzděláváním na U3V v KK.

Předpoklad 1: Domnívám se, že nejčastějším důvodem ke spokojenosti je, že si senioři mohou vybrat z více studijních oborů.

Předpoklad 2: Předpokládám, že spokojenost seniorů souvisí s nabízenými tématy přednášek.

Dílčí cíl č. 3: Zjistit jaká je kvalita U3V v KK.

Předpoklad 1: Domnívám se, že kvalita U3V je dobrá, proto by senioři rádi navštěvovali i jiný cyklus U3V.

Předpoklad 2: Předpokládám, že očekávání seniorů se naplnila u více jak ½ z nich. A proto by studium na U3V v KK doporučili svým známým.

4.5 Vyhodnocení dotazníkového šetření

V této kapitole budou postupně rozebírány jednotlivé otázky dotazníku spolu s uvedením konkrétních výsledků. Všechny otázky jsou pro lepší přehlednost zobrazeny pomocí tabulky a grafu.

Jako první, pro získání přehledu o respondentech, uvádím výsledky identifikačních sociologických otázek, které jsou v samotném závěru dotazníku. Poté následují jednotlivé otázky v pořadí, jak jsou posloupně uvedeny v dotazníku. Co se týče samotných konkrétních otázek, v úvodu dotazníku jsou otázky, které se týkají motivace ke vzdělávání, pak následují otázky týkající se spokojenosti seniorů se vzděláváním a kvality výuky jednotlivých respondentů s U3V v KK.

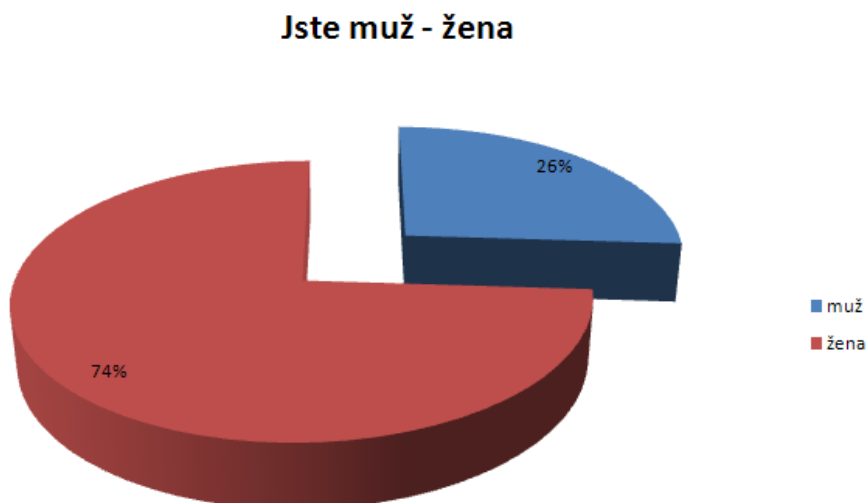
Otázka: Jste muž – žena

Tento výsledek napovídá, že o studium na U3V mají větší zájem ženy 74%. To může být také dáno tím, že většina posluchačů je ve věku 60 – 69 let, kdy mnoho mužů ještě aktivně pracuje, tzn. že U3V navštěvuje jen 26% mužů (viz tabulka I, graf1). Myslím si, že je to dáno i tím, že ženy jsou aktivnější a přístupnější k dalším aktivitám.

Tabulka I – Jste muž - žena

<i>Otázka</i>	<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost v %</i>
muž	26	26
žena	74	74
celkem	100	100

Graf 1 – Jste muž - žena

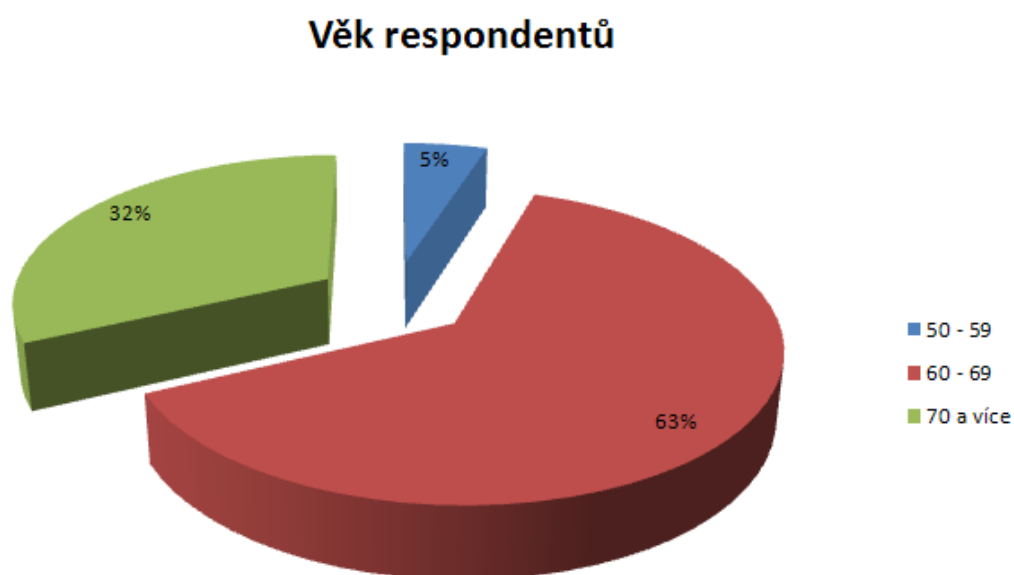
Otázka: Věk respondentů

Tuto otázku jsem do dotazníku zařadila, abych blíže specifikovala cílovou skupinu. Z tabulky II a grafu 2 je zřejmé, že nadpoloviční většina seniorů je ve věku 60 – 69 let (63%), dalších 32 % tvoří skupinu ve věku 70 a více a zhruba 5 % je ve věku 50 -59 let. Věk je velmi důležitým faktorem, neboť ve věkové kategorii 50 – 59 let je většina respondentů ještě ekonomicky aktivních a ve věku nad 70 let již nastupují různé zdravotní a jiné problémy spojené se stárnutím, proto si myslím, že by se mělo zapracovat na motivaci skupiny lidí nad 70 let, právě proto, aby si déle udrželi své mentální zdraví.

Tabulka II – Věk respondentů

<i>Otázka</i>	<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost v %</i>
50 - 59	5	5
60 - 69	63	63
70 a více	32	32
Celkem	100	100

Graf 2 – Věk respondentů

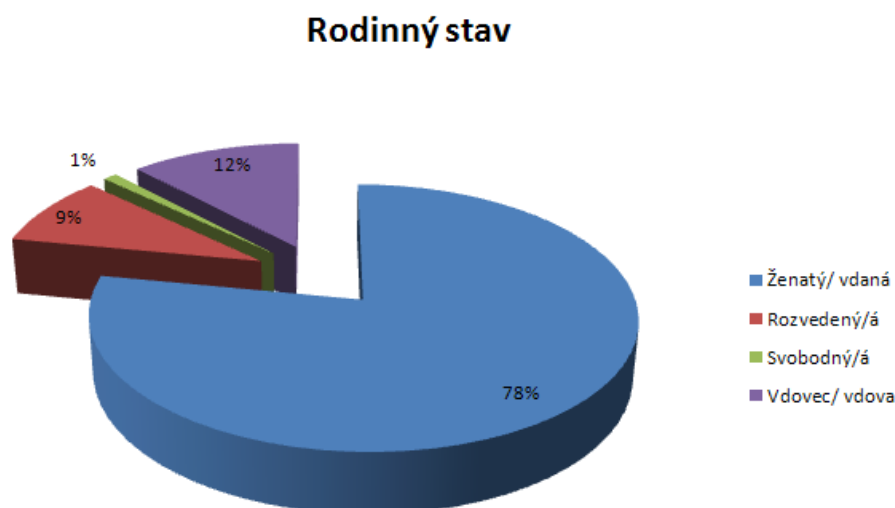
Otázka: Rodinný stav

Důvodem poležení této otázky bylo zjištění, zda respondent žije sám nebo s rodinou. Zjištěním bylo, že 78% seniorů žije v manželství, 22% žije samo (viz tabulka III, graf 3). Myslím si, že senioři jsou ke vzdělávání motivováni i svým rodinným stavem, neboť s nástupem do důchodu se mění partnerský život seniorů, páry spolu tráví více času a ne vždy je to ku prospěchu, proto pak vyhledávají možnosti aktivit, kterým se mohou věnovat jednotlivě.

Tabulka III – Rodinný stav

<i>Otázka</i>	<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost v %</i>
Ženatý/ vdaná	78	78
Rozvedený/á	9	9
Svobodný/á	1	1
Vdovec/ vdova	12	12
Celkem	100	100

Graf 3 – Rodinný stav

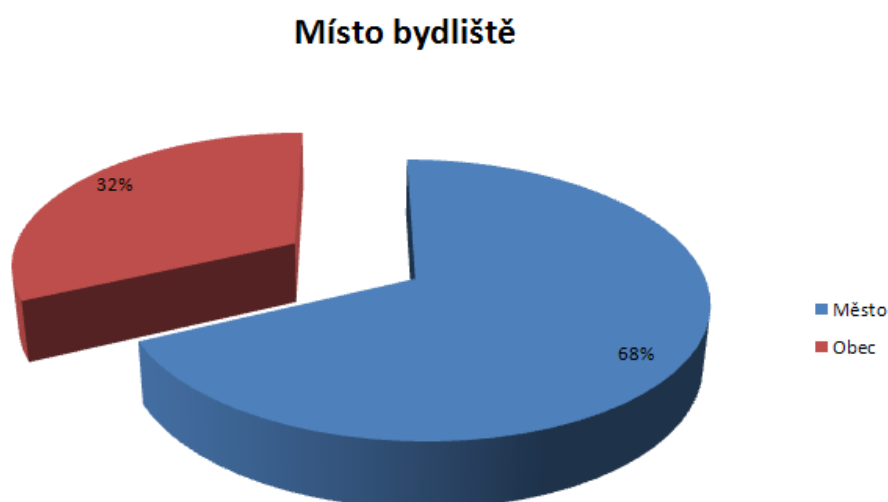
Otázka: Bydliště

Důvodem položení této otázky bylo zjistit, zda senioři jsou ochotni za vzděláváním dojíždět, nebo se chtějí vzdělávat jen v místě bydliště. 32% respondentů je dojíždějících. Dojezdová vzdálenost není velká. Spolupráce KK s UTB Zlín totiž umožnila zkrátit dojezdovou vzdálenost vytvořením nového detašovaného pracoviště U3V UTB Zlín přímo v Kroměříži. 68% seniorů je místních (viz tabulka IV, graf 4). Myslím si, že seniory motivuje i dostupnost místa, kde se mohou vzdělávat, neboť v pokročilejším věku již mohou hůře snášet dojíždění za vzděláním.

Tabulka IV - Místo bydliště

<i>Otázka</i>	<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost v %</i>
Město	68	68
Obec	32	32
celkem	100	100

Graf 4 – Místo bydliště

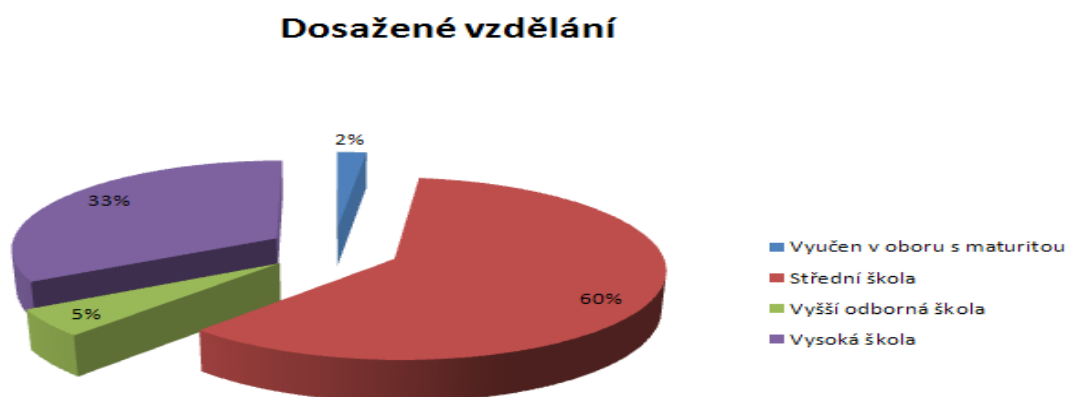
Otázka: Nejvyšší dosažené vzdělání

Vzdělanostní strukturu posluchačů U3V ukazuje tabulka V. Nejvíce posluchačů 60% má dokončené středoškolské vzdělání, z čehož vyplývá, že dříve buď plně dostačovalo k výkonu povolání, neboť samotná maturitní zkouška měla v té době větší váhu. Část těchto respondentů si ale možností studia na U3V kompenzuje nemožnost studia na VŠ. Ti, kteří již vysokoškolského titulu dosáhli (33%) si většinou dalším vzděláváním rozšiřují obzory a udržují se v duševní kondici, zároveň získávají nové sociální kontakty. Pro lepší znázornění uvedeno v grafu 5. Myslím si, že pro seniory je hlavním motivem získání vysokoškolského vzdělání, proto nejvíce studují senioři, kteří mají středoškolské vzdělání.

Tabulka V – Dosažené vzdělání

<i>Otázka</i>	<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost v %</i>
Vyučen v oboru s maturitou	2	2
Střední škola	60	60
Vyšší odborná škola	5	5
Vysoká škola	33	33
Celkem	100	100

Graf 5 – Dosažené vzdělání

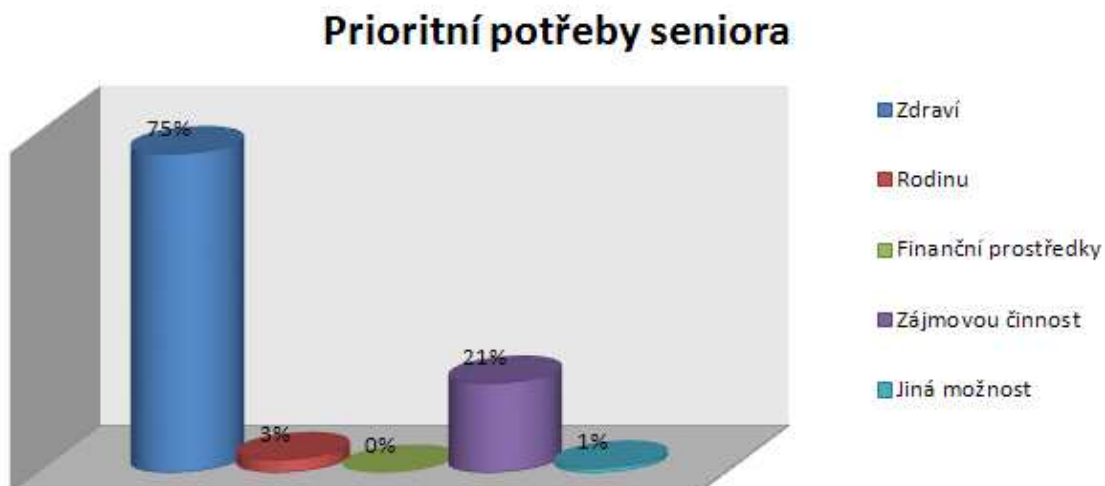
Otázka č. 1: Co potřebuje senior ke spokojenému životu?

Cílem této otázky bylo zjistit, jaké jsou prioritní potřeby seniorů. Z tabulky VI vyplývá, že 75% respondentů upřednostňuje zdraví před zájmovou činností (21%) a rodinou (3%). Jeden respondent uvedl, že k tomu, aby byl senior spokojený, potřebuje všechny výše zmíněné možnosti. Výsledky jsou prezentovány v grafu 6. Myslím si, že otázka zdraví zdánlivě přímo se vzděláváním nesouvisí, u seniorů je však jednou z priorit udržování duševního a mentálního zdraví, k čemuž studium přispívá.

Tabulka VI – Prioritní potřeby seniora

<i>Otázka</i>	<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost v %</i>
Zdraví	75	75
Rodinu	3	3
Finanční prostředky	0	0
Zájmovou činnost	21	21
Jiná možnost	1	1
Celkem	100	100

Graf 6 – Prioritní potřeby seniora

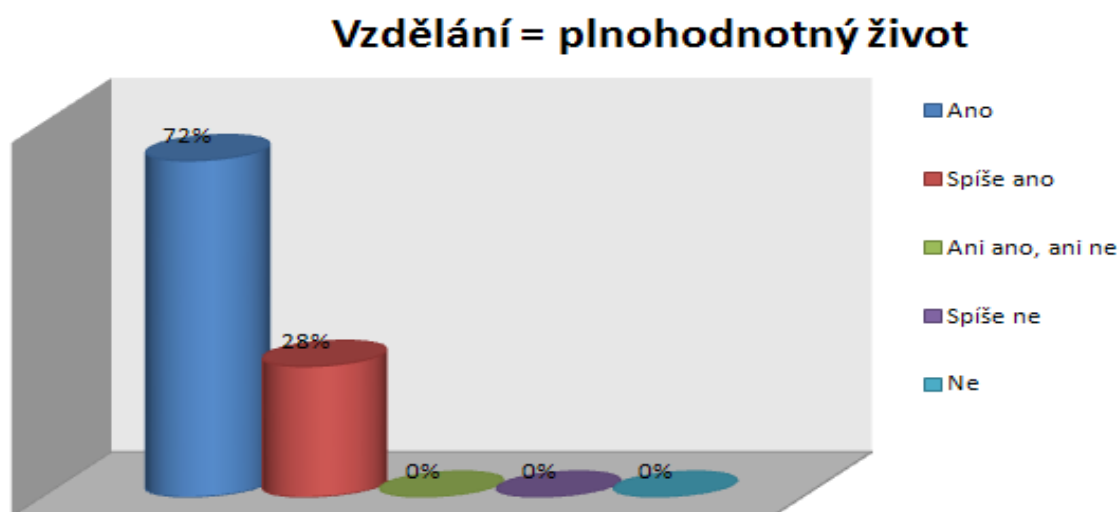
Otázka č. 2: Souhlasíte s tvrzením, že vzdělávání přispívá ke spokojenému a plnohodnotnému životu?

Myslím si, že u této otázky snad nebylo ani možné očekávat záporné odpovědi, protože byli dotazováni pouze senioři, kteří se vzdělávali nebo vzdělávají na U3V. Celých 72% se vyjádřilo jednoznačně ve prospěch tvrzení a zbylých 28% s ním spíše souhlasilo (viz tabulka VII, graf 7).

Tabulka VII – Vzdělání = plnohodnotný život

<i>Otázka</i>	<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost v %</i>
Ano	72	72
Spíše ano	28	28
Ani ano, ani ne	0	0
Spíše ne	0	0
Ne	0	0
Celkem	100	100

Graf 7 – Vzdělání = plnohodnotný život

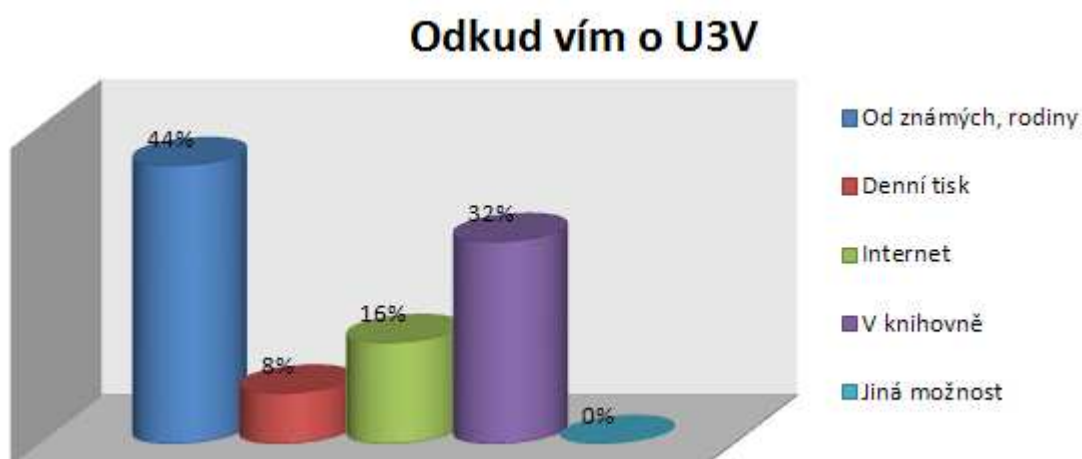
3. Otázka: Jak jste se dozvěděl/a o možnosti studovat na U3V?

Cílem této otázky bylo zjistit, jakým způsobem se o možnosti studia respondenti dozvěděli. 44% uvádí, že o možnosti studovat ví od známých, rodiny. Velká část respondentů 32% jsou uživatelé knihovny, kteří se dozvěděli o možnosti studia přímo v knihovně z jejích propagačních materiálů. Přes 20% uvádí internet nebo denní tisk (viz tabulka VIII, graf 8). Myslím si, že senioři jsou motivováni hlavně rodinou, která je ve studiu podporuje.

Tabulka VIII – Odkud vím o U3V

<i>Otázka</i>	<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost v %</i>
Od známých, rodiny	44	44
Denní tisk	8	8
Internet	16	16
V knihovně	32	32
Jiná možnost	0	0
Celkem	100	100

Graf 8 – Odkud vím o U3V

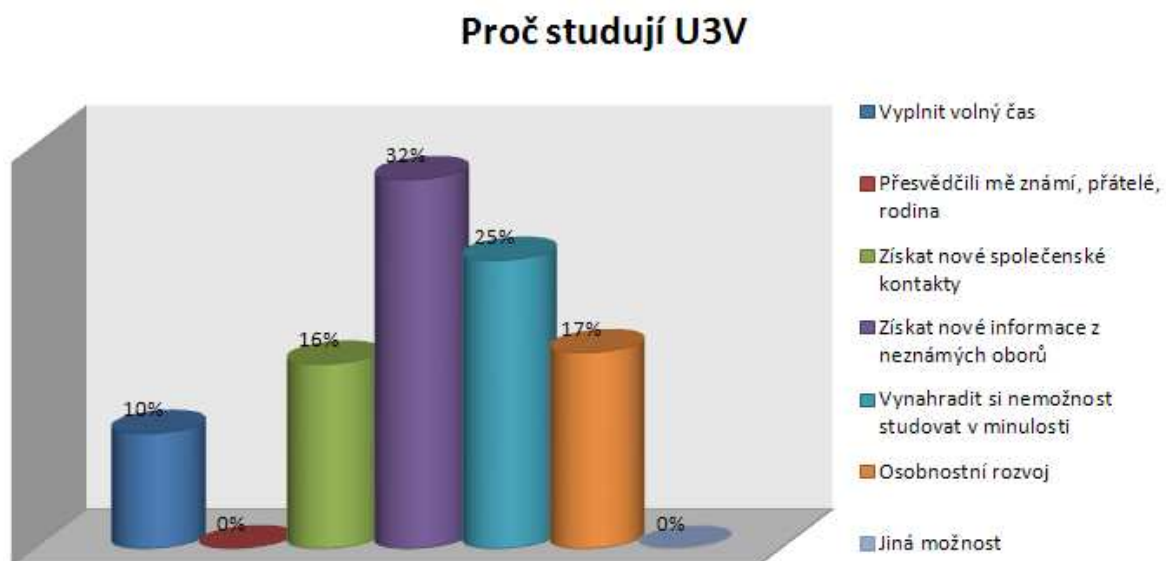
Otázka č. 4: Uveďte hlavní důvod, proč jste se rozhodl/a pro studium na U3V?

Cílem této otázky bylo zjistit, co studenty U3V motivuje k tomu, aby se vzdělávali. Největší skupina (32%) uvádí jako hlavní motiv získání nových informací z neznámých oborů. V nabídce studijních oborů se vyskytují i obory jako základy počítačové gramotnosti, které dříve prakticky ani neexistovaly. Další skupinou seniorů (25%) jsou ti, kteří nemohli z jakýchkoliv důvodů studovat v minulosti. Neopomenutelnou skupinou jsou také senioři, kteří studiem na U3V chtějí rozvíjet svou osobnost (17%), případně získat nové společenské kontakty (16%). 10% respondentů si studiem vyplňuje volný čas (viz tabulka IX, graf 9).

Tabulka IX – Proč studují U3V

<i>Otázka</i>	<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost v %</i>
Vyplnit volný čas	10	10
Přesvědčili mě známí, přátelé, rodina	0	0
Získat nové společenské kontakty	16	16
Získat nové informace z neznámých oborů	32	32
Vynahradiť si nemožnost studovat v minulosti	25	25
Osobnostní rozvoj	17	17
Jiná možnost	0	0
Celkem	100	100

Graf 9 – Proč studují U3V

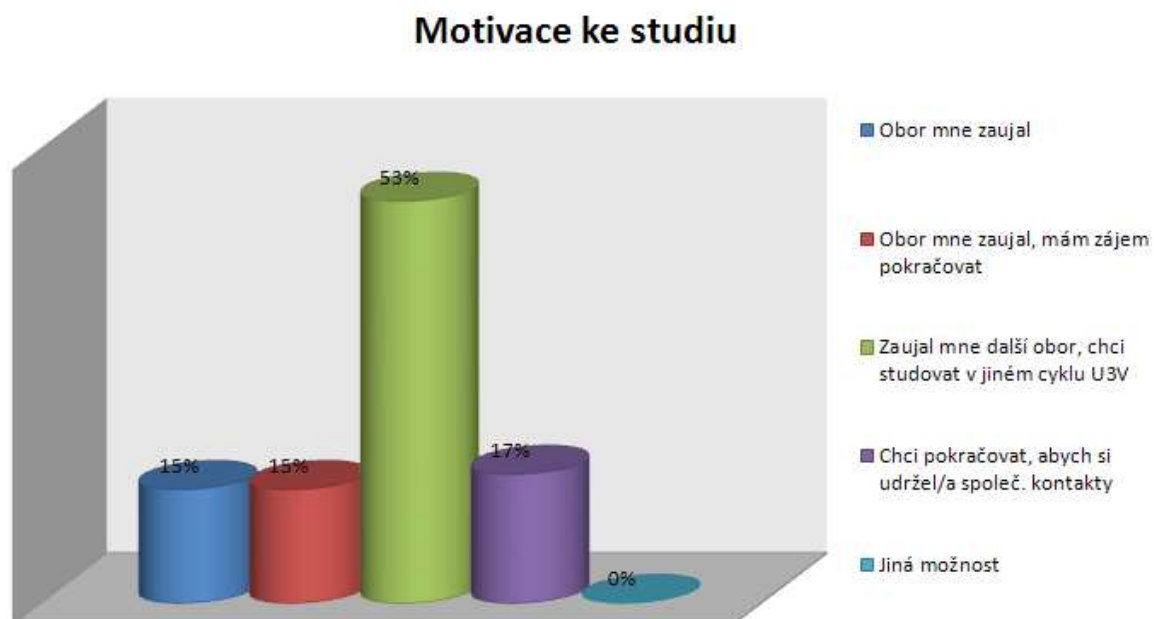
Otázka č. 5: Jak byste popsal/a svou motivaci ke studiu na U3V?

Cílem otázky bylo zjistit, zda jsou senioři motivováni studovat i v budoucnu a případně využít nabídky studia dalších cyklů U3V. Více než polovina respondentů (53%) uvádí, že je studovaný obor zaujal a chtějí ve studiu pokračovat v jiném cyklu, ale v jiném oboru. 17% záleží především na udržení společenských kontaktů. 15% respondentů se vyjádřilo tak, že je zaujal studovaný obor a chtěli by si v něm rozšiřovat znalosti i nadále. Dalších 15% respondentů uvedlo, že je obor zaujal. Negativně své studium nehodnotil nikdo (viz tabulka X, graf 10).

Tabulka X – Motivace ke studiu

<i>Otázka</i>	<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost v %</i>
Obor mne zaujal	15	15
Obor mne zaujal, mám zájem pokračovat	15	15
Zaujal mne další obor, chci studovat v jiném cyklu U3V	53	53
Chci pokračovat, abych si udržel/a společ. kontakty	17	17
Jiná možnost	0	0
Celkem	100	100

Graf 10 – Motivace ke studiu

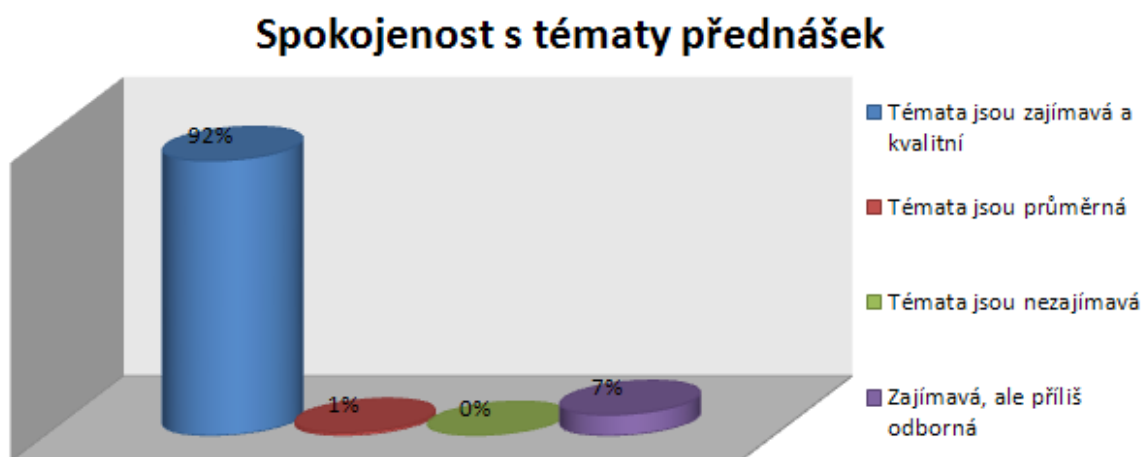
Otázka č. 6: Jak jste spokojen/a s tématy přednášek?

Cílem otázky bylo zjistit spokojenost s obory a tématy přednášek. Senioři se ve většině vyjádřili v hodnocení kladně (92%) a vybraná témata se jim zdají zajímavá a kvalitní. Z toho vyplývá, že si svůj obor vybrali po zralé úvaze a cíleně. Dalším 7% seniorů se zdají témata zajímavá, ale příliš odborná. Pouze 1% respondentů hodnotí témata jako průměrná (viz tabulka XI, graf 11). Myslím si, že motivací pro seniory může být také kvalita a množství nabízených témat.

Tabulka XI – Spokojenost s tématy přednášek

<i>Otázka</i>	<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost v %</i>
Témata jsou zajímavá a kvalitní	92	92
Témata jsou průměrná	1	1
Témata jsou nezajímavá	0	0
Zajímavá, ale příliš odborná	7	7
Celkem	100	100

Graf 11 – Spokojenost s tématy přednášek

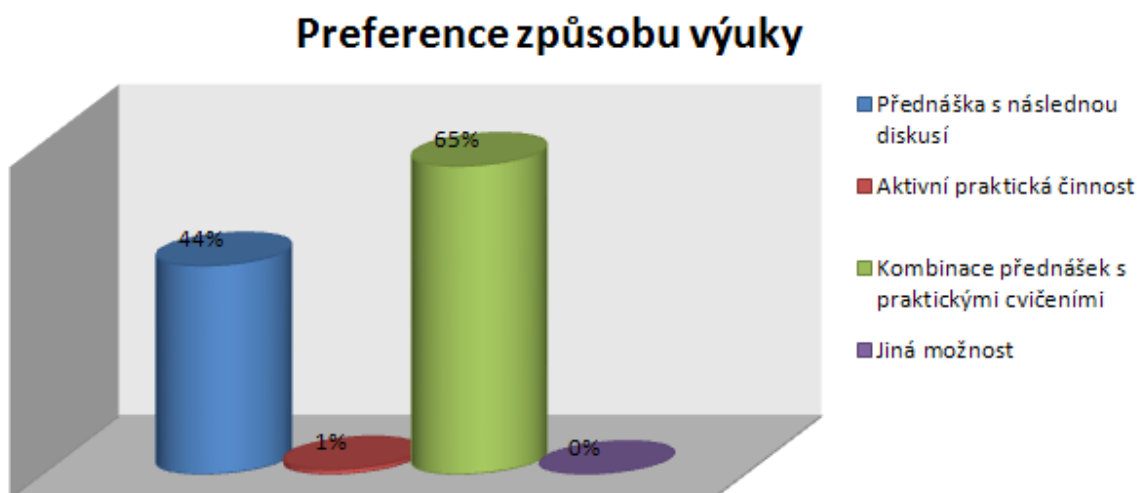

Otázka č. 7: Jaký způsob výuky Vám vyhovuje?

Důvodem položení otázky bylo zjištění, jaký způsob výuky senioři preferují. Nejvíce z nich (65%) vyhovuje klasický typ vysokoškolské výuky, tedy kombinace přednášek s praktickými cvičeními. Další nezanedbatelná část (44%) upřednostňuje přednášku s následnou diskusí. Preference o způsobu výuky jistě záleží i na vybraném oboru a jeho možnostech (viz tabulka XII, graf 12). Myslím si, že pro seniory je motivující i přístup lektorů a dobře zvolený přístup k výuce.

Tabulka XII – Preference způsobu výuky

<i>Otázka</i>	<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost v %</i>
Přednáška s následnou diskusí	44	44
Aktivní praktická činnost	1	1
Kombinace přednášek s praktickými cvičeními	65	65
Jiná možnost	0	0
Celkem	100	100

Graf 12 – Preference způsobu výuky

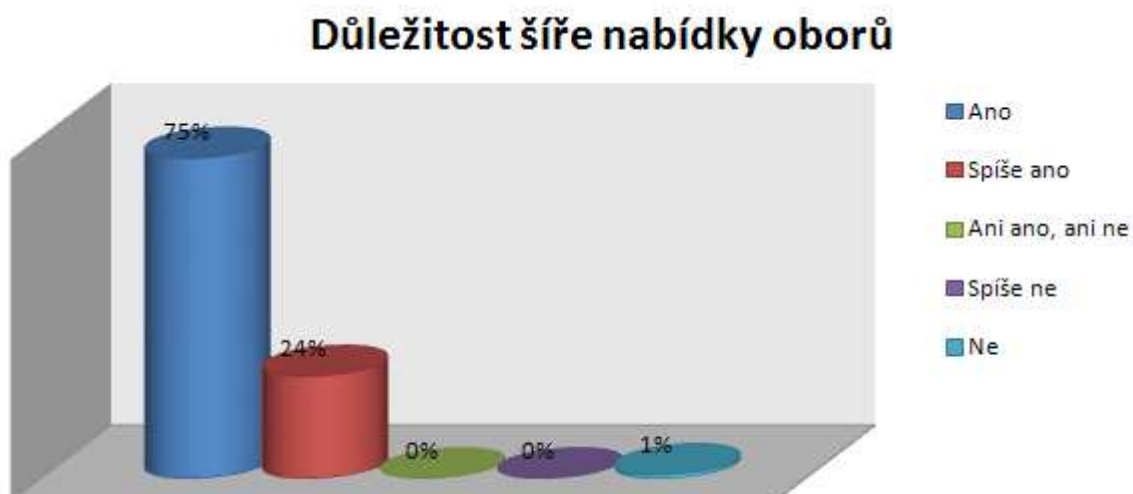
Otázka č. 8: Je pro Vás důležité, že si můžete vybrat z více oborů ke studiu?

Cílem otázky bylo zjistit, zda je pro seniory důležité mít na výběr z více oborů. 75% uvádí možnost „ano“, dalších 24% možnost „spíše ano“. Z toho plyne, že možnost výběru je pro ně důležitá a U3V v KK, se jim v širší nabídce oborů snaží vyjít vstříc (viz tabulka XIII, graf 13). Myslím si, že výběr oborů je velice důležitý a motivující pro seniory.

Tabulka XIII – Důležitost širší nabídky oborů

<i>Otázka</i>	<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost v %</i>
Ano	75	75
Spíše ano	24	24
Ani ano, ani ne	0	0
Spíše ne	0	0
Ne	1	1
Celkem	100	100

Graf 13 – Důležitost širší nabídky oborů

Otázka č. 9: Jaký obor vzdělávání, studia Vás zajímá?

Důvodem položení této otázky bylo zjistit, o které obory je mezi seniory největší zájem. Z dotazníku vyplynulo, že nejvíce jsou preferovány humanitní obory např. umění (20%), historie (16%), psychologie (11%). Senioři se také zajímají o moderní studijní obory, jako jsou zdravý životní styl (5%), tělesné a duševní zdraví (1%) a počítače (10%). Myslím si, že senioři si rádi vybírají z větší nabídky oborů a to může být také jedním z motivů, který je ovlivňuje.

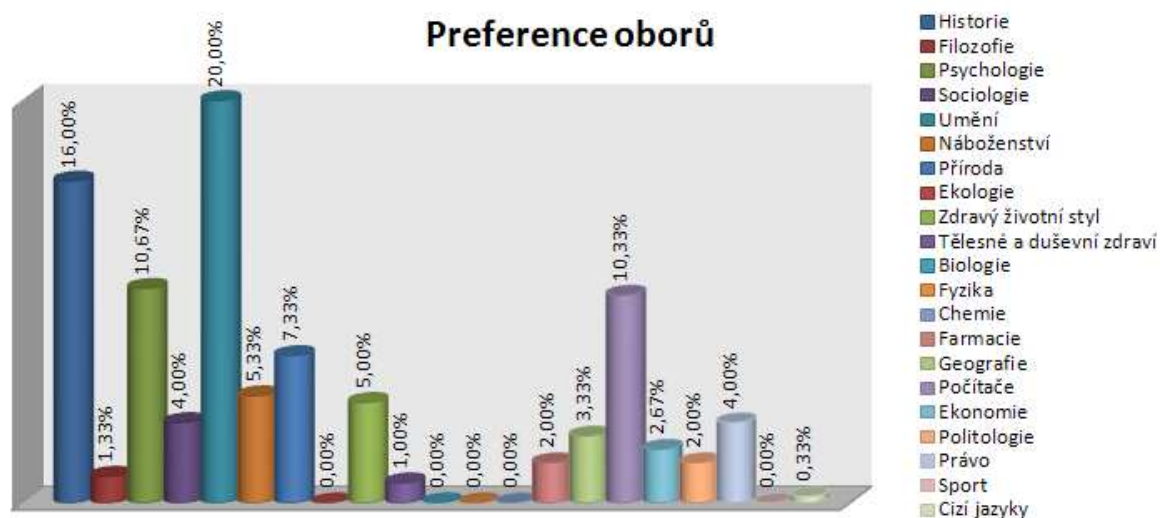
U této otázky měli respondenti možnost zvolit si více možností odpovědi, max. však tři. Pro lepší přehled viz tabulka XIV, graf 14.

Tabulka XIV – Preference oborů

<i>Otázka</i>	<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost v %</i>
Historie	48	16,00
Filozofie	4	1,33
Psychologie	32	10,67
Sociologie	12	4,00
Umění	60	20,00
Náboženství	16	5,33
Příroda	22	7,33
Ekologie	0	0,00
Zdravý životní styl	15	5,00
Tělesné a duševní zdraví	3	1,00
Biologie	0	0,00
Fyzika	0	0,00
Chemie	0	0,00
Farmacie	6	2,00

Geografie	10	3,33
Počítače	31	10,33
Ekonomie	8	2,67
Politologie	6	2,00
Právo	12	4,00
Sport	0	0,00
Cizí jazyky	1	0,33
Celkem	286	95,33

Graf 14 – Preference oborů

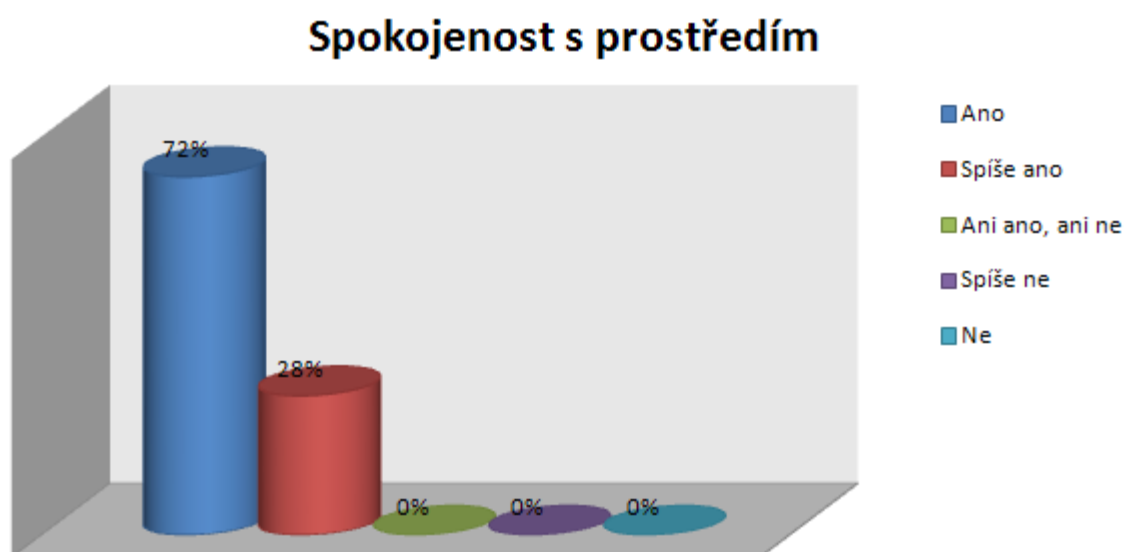
Otázka č. 10: Líbí se Vám prostředí, ve kterém probíhá výuka U3V?

Cílem otázky bylo zjistit, jestli se seniorům líbí prostředí, ve kterém výuka probíhá. Všichni respondenti na tuto otázku odpověděli kladně (72%), nebo spíše kladně (28%). Výuka probíhá v nových prostorách, konferenčním sále knihovny a v počítačovém výukovém centru v suterénu knihovny (viz tabulka XV, graf 15). Myslím si, že pro seniory je motivující i prostředí, ve kterém výuka probíhá.

Tabulka XV – Spokojenost s prostředím

<i>Otázka</i>	<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost v %</i>
Ano	72	72
Spíše ano	28	28
Ani ano, ani ne	0	0
Spíše ne	0	0
Ne	0	0
Celkem	100	100

Graf 15 – Spokojenost s prostředím

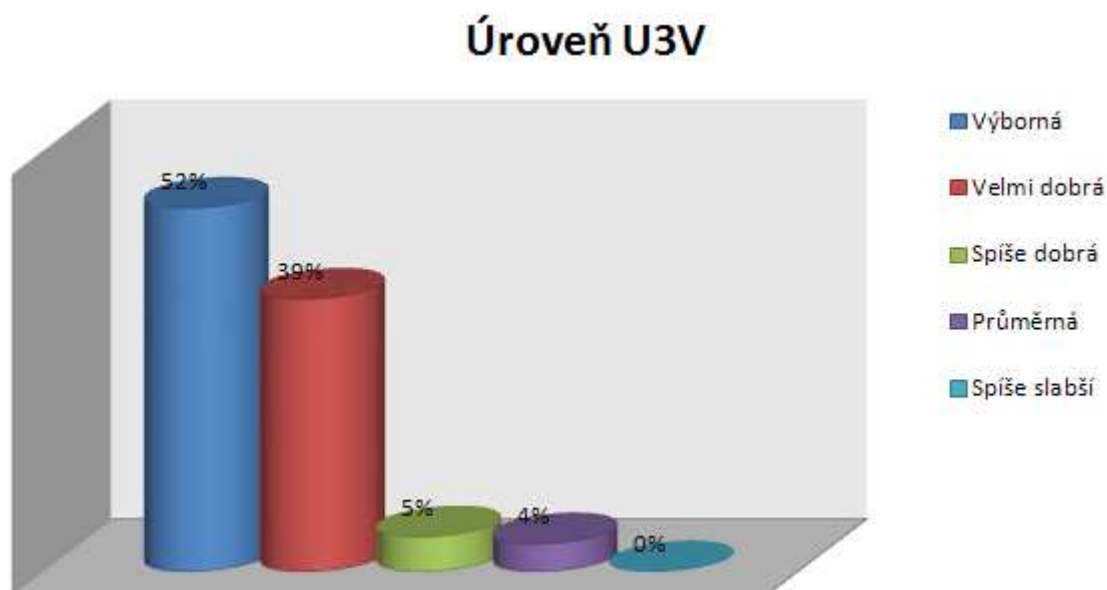
Otázka č. 11: Jaká je úroveň U3V v knihovně?

Cílem otázky bylo zjistit jaká je celková kvalita U3V v knihovně. 96% respondentů hodnotí kvalitu U3V kladně a pouze 4% jako průměrnou. Pro lepší přehled uvedeno v tabulce XVI, graf 16. Myslím si, že kvalita vzdělávání je pro seniory velmi motivující. Seniorské vzdělávání je založené na dobrovolnosti, a proto kvalita je velmi důležitá.

Tabulka XVI – Úroveň U3V

<i>Otázka</i>	<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost v %</i>
Výborná	52	52
Velmi dobrá	39	39
Spíše dobrá	5	5
Průměrná	4	4
Spíše slabší	0	0
Celkem	100	100

Graf 16 – Úroveň U3V

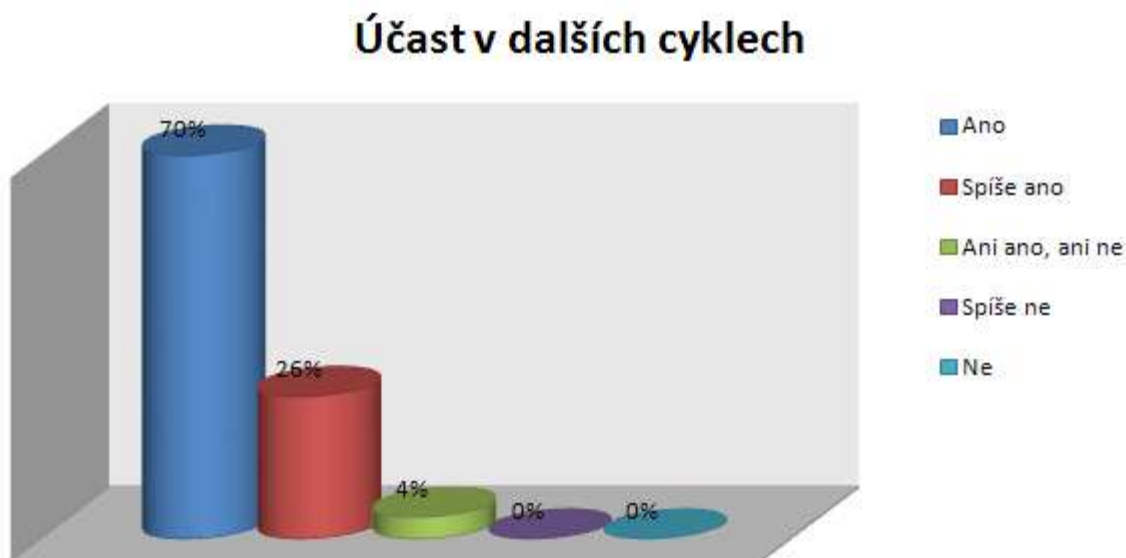
Otázka č. 12: Navštěvoval/a byste rád/a i příští cyklus vzdělávání na U3V?

Cílem otázky bylo zjistit, zda chtějí senioři ve studiu pokračovat v dalších cyklech. 96% uvádí možnost „ano“ nebo „spíše ano“. 4% seniorů doposud není rozhodnuto (viz tabulka XVII, graf 17). Myslím si, senioři jsou spokojeni s kvalitou U3V v KK, a proto jsou motivováni k dalšímu vzdělávání.

Tabulka XVII – Účast v dalších cyklech

<i>Otázka</i>	<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost v %</i>
Ano	70	70
Spíše ano	26	26
Ani ano, ani ne	4	4
Spíše ne	0	0
Ne	0	0
Celkem	100	100

Graf 17 – Účast v dalších cyklech

Otázka č. 13: Naplnilo studium na U3V Vaše očekávání?

Tato otázka zjišťuje naplněná očekávání respondentů ohledně studia. 96% je spokojeno nebo spíše spokojeno, 3% se zatím nedokáže rozhodnout a pouze 1% respondentů hodnotí naplnění svých očekávání negativně (viz tabulka XVIII, graf 18). Myslím si, že očekávání seniorů byla splněna a to může být velkým motivem pro další vzdělávání.

Tabulka XVIII – Naplněná očekávání

<i>Otázka</i>	<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost v %</i>
Ano	48	48
Spíše ano	48	48
Ani ano, ani ne	3	3
Spíše ne	1	1
Ne	0	0
Celkem	100	100

Graf 18 – Naplněná očekávání

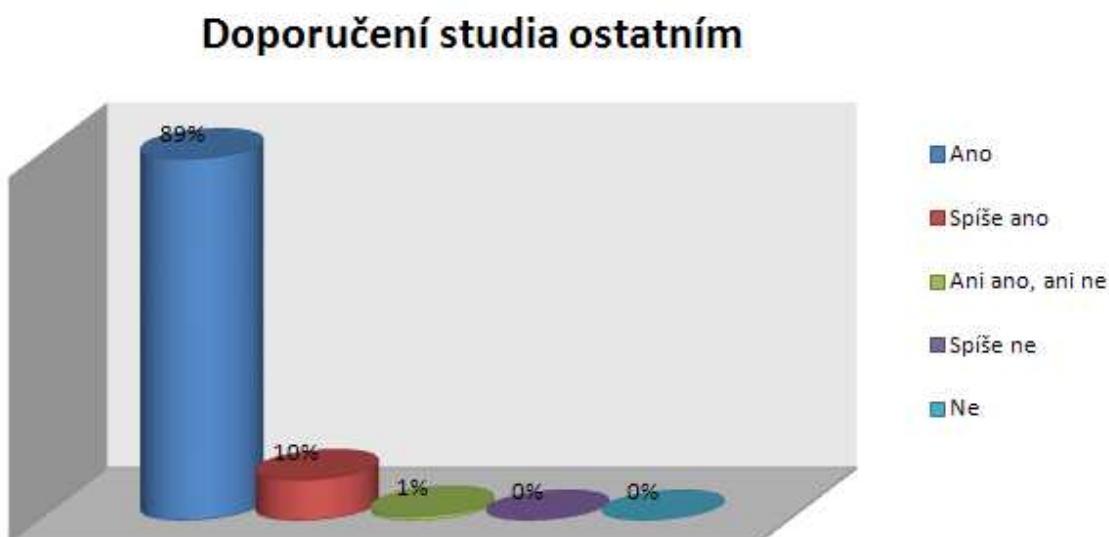
Otázka č. 14: Doporučil/a byste studium na U3V v knihovně?

Tato otázka zjišťuje, zda by respondenti doporučili studium na U3V svým známým a přátelům. Až na 1%, byly všechny odpovědi kladné (viz tabulka XIX, graf 19). Myslím si, že kvalita nabízených vzdělávacích programů je velká a senioři jsou tedy spokojeni s kvalitou, proto mohou doporučit dalším seniorům vzdělávání na U3V v KK.

Tabulka XIX – Doporučení studia ostatním

<i>Otázka</i>	<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost v %</i>
Ano	89	89
Spíše ano	10	10
Ani ano, ani ne	1	1
Spíše ne	0	0
Ne	0	0
Celkem	100	100

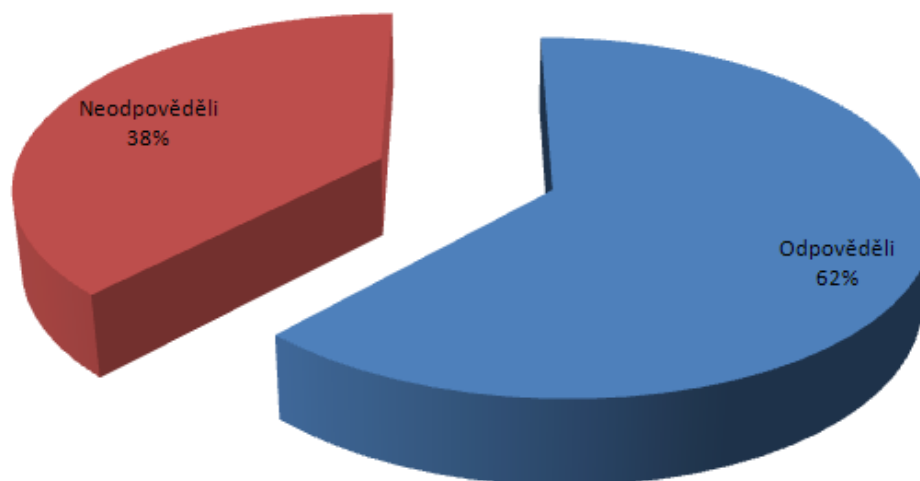
Graf 19 – Doporučení studia ostatním

Otázka č. 15: Co by se dalo při pořádání U3V v knihovně zlepšit?

U této otázky měli senioři možnost volně vyjádřit své podněty, názory a připomínky ke studiu a organizaci na U3V v KK a možnostem jejich zlepšení. Na otázku 38% respondentů vůbec neodpovědělo (viz graf 20). Z většiny odevzdaných odpovědí vyplývá, že jsou s vedením studia spokojeni, nic by neměnili. Někteří respondenti měli drobné výtky k rozvrhu a návaznosti na praktické využití získaných znalostí. Případně poskytli náměty k volbě dalších témat výuky. Další často uváděnou možností bylo zajištění materiálů k výuce s dostatečným předstihem a využití vhodných pomůcek. Myslím si, že pro seniory je motivující i to, že se mohou svými názory podílet na rozvoji a chodu U3V a tím uspokojovat své vlastní potřeby.

Graf 20 – Možnosti zlepšení při organizaci U3V

Možnosti zlepšení při organizaci U3V

4.6 Shrnutí poznatků plynoucích z vyhodnocení sledované problematiky

Dílčí cíl č. 1: Co vede seniory ke vzdělávání.

Předpoklad 1: Domnívám se, že důvodem pro vzdělávání seniorů je udržení si duševního i mentálního zdraví.

Ke zjištění cíle jsem použila otázku č. 1: Co potřebuje senior ke spokojenému životu? A otázku č. 2: Souhlasíte s tvrzením, že vzdělávání přispívá ke spokojenému a plnohodnotnému životu?

Z celkového počtu 100 uvedlo 75 (75%) respondentů, že zdraví je nejdůležitějším faktorem, který ovlivňuje jejich život ve stáří. Téměř všichni respondenti hodnotili vzdělávání jako jednu z nejdůležitějších věcí pro udržení si duševního zdraví a podporu dalších aktivit, tedy i vzdělávání. 72 respondentů volilo odpověď „ano“ tedy 72%

Tento předpoklad se potvrdil.

Předpoklad 2: Předpokládám, že pro více jak ½ seniorů je hlavním motivem získávání nových informací.

Ke zjištění cíle jsem použila otázku č. 4: Uveďte hlavní důvod, proč jste se rozhodl/a pro studium na U3V?

Z celkového počtu 100 respondentů uvedlo 32 z nich (32%), že hlavním motivem ke vzdělávání na U3V je získání nových informací. Jedná se o nejčastěji zvolenou možnost.

Tento předpoklad se nepotvrdil.

Dílčí cíl č. 2: Zjistit, jestli jsou senioři spokojeni se vzděláváním na U3V v KK.

Ke zjištění cíle jsem použila otázku č. 8: Je pro Vás důležité, že si můžete vybrat z více oborů ke studiu?

Předpoklad 1: Domnívám se, že nejčastějším důvodem ke spokojenosti je, že si senioři mohou vybrat z více studijních oborů.

Z celkového počtu respondentů 72% uvedlo, že je pro ně důležité vybrat si z nabídky studijních oborů.

Tento předpoklad se potvrdil.

Předpoklad 2: Předpokládám, že spokojenost seniorů souvisí s nabízenými tématy přednášek.

K zjištění cíle jsem použila otázku č. 6: Jak jste spokojen/a s tématy přednášek?

Z celkového počtu 100 respondentů volilo odpověď „témata jsou zajímavá a kvalitní“ 92% dotázaných.

Tento předpoklad se potvrdil.

Dílčí cíl č. 3: Zjistit jaká je kvalita U3V v KK.

K zjištění cíle jsem použila otázku č. 11: Jaká je úroveň U3V v knihovně? A otázku č. 12: Navštěvoval/a byste rád/a i příští cyklus vzdělávání na U3V?

Předpoklad 1: Domnívám se, že kvalita U3V je dobrá, proto by senioři rádi navštěvovali i jiný cyklus U3V.

Z celkového počtu 100 respondentů v odpovědi na otázku č. 11 hodnotilo úroveň U3V kladně nebo spíše kladně 91% z nich. V návaznosti na otázku č. 11 pak v odpovědích na otázku č. 12 senioři projevili v 96% zájem ve studiu pokračovat i v dalších cyklech.

Tento předpoklad se potvrdil.

Předpoklad 2: Předpokládám, že očekávání seniorů se naplnila u více jak ½ z nich. A proto by studium na U3V v KK doporučili svým známým.

K zjištění cíle jsem použila otázku č. 13: Naplnilo studium na U3V Vaše očekávání? A otázku č. 14: Doporučil/a byste studium na U3V v knihovně?

Na otázku č. 13 ze 100 respondentů uvedlo odpověď „ano“ 48 % a „spíše ano“ dalších 48%. Ze 100 respondentů na otázku č. 14 zvolilo možnost „ano“ 89 respondentů, tedy 89%.

Tento předpoklad se potvrdil.

4.7 Doporučení pro praxi

Vzhledem k tomu, že většina posluchačů projevila zájem ve studiu pokračovat, je nutné rozšiřovat nabídku studijních oborů, tak aby bylo možné nabídnout i stávajícím posluchačům něco nového. Nabídku původních oborů je možné zachovat pro nové uchazeče o studium, bude však nutné ji částečně omezit z kapacitních a prostorových důvodů.

Protože senioři projevili největší zájem o humanitní obory, jenž se potvrdil ve výzkumu, jsou pro příští rok plánovány dva nové cykly výuky. Cyklus A by měl být zaměřen na Planetu Zemi, Olomoucké arcibiskupství, Pomocné vědy historické a Archeologii. Cyklus B se orientuje na Benešovy dekrety, Zlínský region, Baťu a Zlín a Filmy ze Zlína.

Na základě výše popsaného praktického výzkumu, navrhuji:

- již před započítím studia zorganizovat pro posluchače exkurzi v knihovně zaměřenou především na orientaci v naučné literatuře a její vyhledávání v elektronickém katalogu
- více se soustředit na praktická cvičení a propojení předávaných znalostí s běžným životem seniora
- u oborů, u kterých je to možné, vytvořit mimo povinnou výuku i diskusní seminář
- motivovat posluchače k tomu, aby měli zájem prezentovat získané poznatky i vlastní názory a postoje
- dovednosti posluchačů z cyklu PC aktivně využít ve prospěch U3V, např. vytvořit prezentaci, spolupráce při přípravě studijních textů aj.

Domnívám se, že spolupráce mezi lektory a seniory studenty může vést k tomu, aby se senioři podíleli na růstu své U3V, aby se aktivně, tvořivě a smysluplně zapojili do organizování svého studia ve svůj vlastní prospěch. Zcela jistě to podnítl a motivuje i zájem o aktivnější možnosti, které se jim v rámci studia na U3V v KK nabízí. Na základě dotazníkového šetření jsem zjistila, že postoje seniorů ke vzdělávání na U3V v KK jsou většinou kladné a jsou velmi spokojeni s kvalitou nabízených vzdělávacích aktivit.

ZÁVĚR

V bakalářské práci jsem se zaměřila na významnou oblast života seniora, jímž je vzdělávání. Vzhledem k rostoucímu významu starší generace se toto téma dostává stále více do ohniska veřejného zájmu. Senioři mají velkou potřebu získat dostatek informací, protože mají čas. A tento volný čas mohou využít ke vzdělávání. S tím také souvisí jejich motivace k tomuto způsobu trávení volného času.

V teoretické části mé bakalářské práce jsem se zaměřila na zpracování odborné, tematicky orientované literatury. Jedná se především o vysvětlení pojmu stárnutí a stáří, zaměřila jsem se také na změny, které zde probíhají. Dále jsem vysvětlila pojem senior. V druhé kapitole jsem se zaměřila na gerontopedagogiku, jako vědu o edukaci seniorů a věnovala jsem se zde formám vzdělávání pro seniory. Konkrétně nejvíce Univerzitě třetího věku v Knihovně Kroměřížska. V poslední kapitole teoretické části jsem se již zabývala motivací a motivy, které mohou vést seniory k tomu, aby se dál vzdělávali.

Na základě zpracování odborné, tematicky orientované literatury se domnívám, že jsem splnila stanovený cíl teoretické části bakalářské práce a její prostudování podstatným způsobem rozšířilo mé dosavadní znalosti dané problematiky, což zároveň přispělo ke snadnějšímu a účelnějšímu vypracování praktické části bakalářské práce.

V praktické části jsem se pomocí metody dotazníkového šetření snažila zjistit, co seniory motivuje ke vzdělávání, jaké jsou jejich motivy. Dále jsem zjišťovala jejich postoje a spokojenost s kvalitou nabízených vzdělávacích aktivit U3V v KK. Jak vyplynulo z výzkumu převážná část seniorů (32%) je motivována získáním nových informací a rozmanitostí nabídky studijních oborů (72%), které knihovna nabízí, 91% seniorů hodnotila kvalitu U3V v KK kladně, jejich očekávání byla naplněna. 89% seniorů, by doporučilo dalším seniorům vzdělávání na U3V v KK.

Závěrem lze říci, že studium je pro seniory významnou možností aktivního života, který přináší něco nového. Senioři, kteří studují, již nepotřebují zvyšovat svou profesní kvalifikaci, ani budovat kariéru. Snad právě proto má jejich vzdělávání zvláštní postavení v jejich životě. Tento význam a prestiž této formy vzdělávání bude zcela jistě v budoucnu narůstat.

Na základě realizace praktické části a zjištěných výsledků, se domnívám, že i cíl praktické části byl splněn.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ADAIR, John Eric. *Efektivní motivace*. Překlad Lenka Vorlíčková. Praha: Alfa Publishing, 2004. ISBN 80-86851-00-1.
- [2] ARMSTRONG, Michael. *Řízení lidských zdrojů*. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-0469-2.
- [3] BARTÁK, Jan. *Jak vzdělávat dospělé*. Praha: Alfa Nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-87197-12-7.
- [4] BENEŠ, Milan. *Andragogika*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2580-2.
- [5] ČÁP, Jan. *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Univerzita Karlova, 1993. ISBN 80-7066-534-3.
- [6] GRUSS, Peter, ed. *Perspektivy stárnutí: z pohledu psychologie celoživotního vývoje*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-605-6.
- [7] HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X.
- [8] HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Fenomén stáří*. 2. vyd. Praha: Havlíček Brain Team. 2010. ISBN 978-80-87109-19-9.
- [9] CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [10] KASSIN, Saul M. *Psychologie*. Brno: Computer Press, 2007. ISBN 978-80-251-1716-3.
- [11] KLEVETOVÁ, Dana. Změny ve stáří. In KLEVETOVÁ, Dana a Irena DLABALOVÁ. *Motivační prvky při práci se seniory*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2169-9.
- [12] MALÍKOVÁ, Eva. *Péče o seniory v pobytových sociálních zařízeních*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3148-3.
- [13] MÜHLPACHR, Pavel. *Gerontopedagogika*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004. ISBN 80-210-3345-2.

- [14] MÜHLPACHR, Pavel. Vzdělávání seniorů. In PRŮCHA, Jan, ed. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-546-2.
- [15] MUŽÍK, Jaroslav. *Androdidaktika*. Vyd. 2., přeprac. Praha: ASPI, 2004. Lidské zdroje. ISBN 80-7357-045-9.
- [16] NAKONEČNÝ, Milan. *Motivace lidského chování*. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0592-7.
- [17] NAKONEČNÝ, Milan. *Psychologie: přehled základních oborů*. Praha: Triton, 2011. ISBN 978-80-73-87-443-8.
- [18] PLHÁKOVÁ, Alena. *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia 2007. ISBN 978-80-200-1499-3.
- [19] PRŮCHA, Jan, ed. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-546-2.
- [20] RABUŠIC, Ladislav. Senioři a jejich vzdělávání. In RABUŠICOVÁ, Milada, ed. a Ladislav RABUŠIC, ed. *Učíme se po celý život?: o vzdělávání dospělých v České republice*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4779-2.
- [21] REIDL, Andreas. *Senior - zákazník budoucnosti: marketing orientovaný na generaci 50+*. Brno: BizBooks, 2012. ISBN 978-80-265-0018-6.
- [22] RHEINWALDOVÁ, Eva. *Novodobá péče o seniory*. Praha: Grada, 1999. ISBN 80-7169-828-8.
- [23] ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7367-124-7.
- [24] *Senioři vítáni: sborník případových studií*. Praha: Otevřená společnost, 2008. ISBN 978-80-87110-10-2.
- [25] SKUTIL, Martin a kol. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-778-7.
- [26] STUART-HAMILTON, Ian. *Psychologie stárnutí*. Překlad Jiří Krejčí. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-274-2.
- [27] ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-551-6.

- [28] VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: Dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5.
- [29] VENGLÁŘOVÁ, Martina. *Problematické situace v péči o seniory: příručka pro zdravotnické a sociální pracovníky*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2170-5.
- [30] VIDOVIČOVÁ, Lucie. *Stárnutí, věk a diskriminace - nové souvislosti*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. EDIS: ediční řada disertačních prací Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity; sv. 2. ISBN 978-80-210-4627-6.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

A3V Akademie třetího věku

ČR České republika

KK Knihovna Kroměřížska

U3V Univerzita třetího věku

VŠ Vysoká škola

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1. Univerzita třetího věku v Knihovně Kroměřížska	29
Obr. 2. Maslowova pyramida lidských potřeb	33
Graf 1 – Jste muž - žena	39
Graf 2 – Věk respondentů	40
Graf 3 – Rodinný stav	41
Graf 4 – Místo bydliště	42
Graf 5 – Dosažené vzdělání	43
Graf 6 – Prioritní potřeby seniora	44
Graf 7 - Vzdělání = plnohodnotný život	45
Graf 8 – Odkud vím o U3V	46
Graf 9 – Proč studují U3V	48
Graf 10 – Motivace ke studiu	50
Graf 11 – Spokojenost s tématy přednášek	51
Graf 12 – Preference způsobu výuky	52
Graf 13 – Důležitost širší nabídky oborů	53
Graf 14 – Preference oborů	55
Graf 15 – Spokojenost s prostředím	56
Graf 16 – Úroveň U3V	57
Graf 17 – Účast v dalších cyklech	58
Graf 18 – Naplněná očekávání	59
Graf 19 – Doporučení studia ostatním	60
Graf 20 – Možnosti zlepšení při organizaci U3V	61

SEZNAM TABULEK

Tabulka I - Jste muž - žena	39
Tabulka II – Věk respondentů	40
Tabulka III – Rodinný stav	41
Tabulka IV – Místo bydliště	42
Tabulka V – Dosažené vzdělání	43
Tabulka VI – Prioritní potřeby seniora	44
Tabulka VII - Vzdělání = plnohodnotný život	45
Tabulka VIII – Odkud vím o U3V	46
Tabulka IX – Proč studují U3V	47
Tabulka X – Motivace ke studiu	49
Tabulka XI – Spokojenost s tématy přednášek	51
Tabulka XII – Preference způsobu výuky	52
Tabulka XIII – Důležitost šíře nabídky oborů	53
Tabulka XIV – Preference oborů	54-55
Tabulka XV – Spokojenost s prostředím	56
Tabulka XVI – Úroveň U3V	57
Tabulka XVII – Účast v dalších cyklech	58
Tabulka XVIII – Naplněná očekávání	59
Tabulka XIX – Doporučení studia ostatním	60

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Smlouva

Příloha P II: Dotazník

PŘÍLOHA P I: SMLOUVA

Dohoda o vzájemné spolupráci Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně s Knihovnou Kroměřížska – příspěvkovou organizací

Účastníci:

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Mostní 5139, 760 01 Zlín (dále jen UTB)
Zastoupena: prof. Ing. Petrem Sáhrou, CSc., rektorem UTB
IČ: 70883521
Bankovní spojení: Komerční banka, pobočka Zlín, č.ú.: 27 – 1925270277/0100

a

Knihovna Kroměřížska – příspěvková organizace, Slovanské nám. 3920, 767 01 Kroměříž
(dále jen Knihovna Kroměřížska)
Zastoupena: PhDr. Šárkou Kašpárkovou, ředitelkou
IČ: 00091120
Bankovní spojení: Komerční banka a.s., pobočka Kroměříž, č.ú. 14038-691/0100

uzavírají v souladu s Občanským zákoníkem v platném znění a na základě § 2 zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách v platném znění tuto dohodu:

I. Základní ustanovení

UTB je veřejnou vysokou školou univerzitního typu, která je součástí soustavy vysokých škol České republiky.

Knihovna Kroměřížska – příspěvková organizace je knihovnou základní ve smyslu § 12 KZ s univerzálním fondem a je součástí systému knihoven vykonávající informační, kulturní a vzdělávací činnost.

II. Předmět dohody

Předmětem této dohody je realizace studia pro seniory na Univerzitě třetího věku (dále jen U3V) na UTB ve Zlíně.

Tato realizace bude zahrnovat:

- používání názvu Univerzita třetího věku Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně pro realizaci studijního programu pro seniory
- používání obsahové struktury studijních programů U3V UTB ve Zlíně
- používání pracovních materiálů zpracovaných pro studijní programy U3V
- konzultování vlastních pracovních materiálů zpracovaných pro studijní program U3V
- lektorské zajištění jednotlivých témat akademickými pracovníky.

III. Uskutečňování spolupráce

Výuka dle této dohody bude realizována v přednáškových prostorách Knihovny Kroměřížska v Kroměříži. Veškerou organizační činnost související s příjmem posluchačů a s realizací výuky zabezpečuje Knihovna Kroměřížska.

Slavnostní shromáždění při příležitosti imatrikulace a promoce účastníků U3V bude na požádání Knihovny Kroměřížska zabezpečeno v prostorách UTB ve Zlíně, která zabezpečí i Imatrikulační listy a Osvědčení o absolvování U3V.

Kontaktní osoby pro jednání:

Za UTB ve Zlíně: Ing. Jarmila Hřebíčková
Za Knihovnu Kroměřížska: Mgr. Daniela Hebnarová

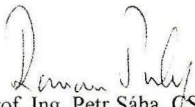
IV. Hrazení nákladů

Knihovna Kroměřížska uhradí náklady UTB ve Zlíně spojené s organizací U3V v Kroměříži ve výši 10 % celkového objemu poplatků vybraných od účastníků U3V v Kroměříži.

V. Závěrečná ustanovení

1. Tato dohoda se uzavírá na dobu neurčitou s platností a účinností ode dne jejího podpisu oprávněnými zástupci obou stran. Výpovědní lhůta činí 2 měsíce od 1. dne následujícího měsíce, kdy jedna ze stran výpověď obdržela.
2. Tato dohoda bude každoročně písemně vyhodnocována na úrovni kontaktních osob, přesný předmět dohody bude konkretizován a písemně odsouhlasen oběma stranami.
3. Každá změna či dodatek této dohody vyžaduje písemnou číslovanou formu podepsanou oprávněnými zástupci obou stran.
4. Tato dohoda je vyhotovena ve čtyřech exemplářích s platností originálu, z nichž každá strana obdrží po dvou.

Ve Zlíně dne: 11. 5. 2006

Prof. Ing. Petr Sába, CSc.
rektor UTB

V Kroměříži dne: 10. 5. 2006

PhDr. Šárka Kašpárková
ředitelka knihovny

KNIHOVNA KROMĚŘÍŽSKA -
příspěvková organizace
Slovanské nám. 3920 -1-
767 01 KROMĚŘÍŽ

PŘÍLOHA II: DOTAZNÍK

Vážená paní, vážený pane,

Dovolte, abych se na Vás obrátila s žádostí. Jsem studentkou Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně (FHS UTB) a v současné době zpracovávám bakalářskou práci s tematikou, která se týká motivace seniorů ke vzdělávání na Univerzitě třetího věku (U3V). K vypracování této práce potřebuji znát Vaše názory, které souvisí s Vaší osobní motivací ke vzdělávání.

Prosím proto, o vyplnění tohoto dotazníku, a to tak, že označíte tu odpověď, která nejlépe vystihuje Váš názor. Dotazník je anonymní, informace získané touto cestou budou využity jen pro potřeby mé bakalářské práce.

Děkuji za Vaši ochotu a za Váš čas.

Lucie Pavlíková

Studentka FHS UTB ve Zlíně

Vámi zvolenou odpověď prosím zakroužkujte nebo dopište

1. Co potřebuje senior ke spokojenému životu?

- a) zdraví
- b) rodinu
- c) finanční prostředky
- d) zájmovou činnost např. vzdělávání
- e) jiná možnost.....

2. Souhlasíte s tvrzením, že vzdělávání přispívá ke spokojenému a plnohodnotnému životu?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ani ano, ani ne
- d) spíše ne
- e) ne

3. Jak jste se dozvěděl/a o možnosti studovat na U3V?

- a) od známých, rodiny
- b) denní tisk
- c) internet
- d) v knihovně
- e) jiná možnost.....

4. Uveďte hlavní důvod, proč jste se rozhodl/a pro studium na U3V?

- a) vyplnit volný čas
- b) přesvědčili mě známí, přátelé rodina
- c) získat nové společenské kontakty
- d) získat nové informace z neznámých oborů
- e) vynahradit si nemožnost studovat v minulosti
- f) osobnostní rozvoj
- g) jiná možnost.....

5. Jak byste popsal/a svou motivaci ke studiu na U3V?

- a) obor mne zaujal
- b) obor mne zaujal, mám zájem pokračovat
- c) zaujal mne další obor, chci studovat v jiném cyklu U3V
- d) chci pokračovat, abych si udržel/a společenské kontakty
- e) jiná možnost.....

6. Jak jste spokojen/a s tématy přednášek?

- a) témata jsou zajímavá a kvalitní

- b) témata jsou průměrná
- c) témata jsou nezajímavá
- d) zajímavá, ale příliš odborná

7. Jaký způsob výuky Vám vyhovuje?

- a) přednáška s následnou diskusí
- b) aktivní praktická činnost
- c) kombinace přednášek s praktickými cvičeními
- d) jiná možnost.....

8. Je pro Vás důležité, že si můžete vybrat z více oborů ke studiu?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ani ano, ani ne
- d) spíše ne
- e) ne

9. Jaký obor vzdělávání, studia Vás zajímá?

(prosím, označte maximálně tři z uvedených možností)

- a) Historie
- b) Filozofie
- c) Psychologie
- d) Sociologie
- e) Umění
- f) Náboženství
- g) Příroda
- h) Ekologie
- i) Zdravý životní styl
- j) Tělesné a duševní zdraví
- k) Biologie
- l) Fyziky
- m) Chemie
- n) Farmacie
- o) Geografie
- p) Počítače
- q) Ekonomie

- r) Politologie
- s) Právo
- t) Sport
- u) Cizí jazyky

10. Líbí se Vám prostředí, ve kterém probíhá výuka U3V?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ani ano, ani ne
- d) spíše ne
- e) ne

11. Jaká je úroveň U3V v knihovně?

- a) výborná
- b) velmi dobrá
- c) spíše dobrá
- d) průměrná
- e) spíše slabší

12. Navštěvoval/a byste rád/a i příští cyklus vzdělávání na U3V?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ani ano, ani ne
- d) spíše ne
- e) ne

13. Naplnilo studium na U3V vaše očekávání?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ani ano, ani ne
- d) spíše ne
- e) ne

14. Doporučil/a byste studium na U3V v knihovně?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ani ano, ani ne
- d) spíše ne
- e) ne

15. Co by se dalo při pořádání U3V v knihovně zlepšit?

.....
.....

Jste: a) muž   b) žena

Věk:.....

Rodinný stav:

- a) ženatý/ vdaná
- b) rozvedený/á
- c) svobodný/á
- d) vdovec/ vdova

Nejvyšší dosažené vzdělání:

- a) vyučen v oboru s maturitou
- b) střední škola
- c) vyšší odborná škola
- d) vysoká škola

Bydliště: a) město   b) obec

Děkuji Vám za Váš čas